

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

HET BEROEP OP DE RECHTER IN BELASTINGZAKEN

Rede uitgesproken door de heer TH. VERSEE, Advokaat-generaal bij het Hof van Beroep te Gent, op de plechtige openingszitting van het Hof op 1 september 1967.

1. Bij mijn weten werd vroeger in de openingsredes die vóór uw Hof werden uitgesproken, nooit een onderwerp van fiscaal recht behandeld. Alhoewel ik er me rekenschap van geef dat dit nu niet specifiek als een leemte diende gevoeld te worden, en zonder beziel te zijn met de bedoeling het ten allen prijze anders te willen doen dan mijn geleerde voorgangers, heb ik gemeend u vandaag toch over belastingzaken te mogen onderhouden al was het dan maar om even de klemtoon te leggen op de interesse die men kan hebben voor het fiscaal recht, waarvan op het praktische vlak kan gezegd worden, dat het belang ervan in onze hedendaagse maatschappij is gaan toenemen in verhouding met de stijging van de belastingdruk zelf, maar waarvan, op het theoretisch vlak, mag voorgehouden worden dat het zo bijzonder interessant is, omdat het, spijs een onloochenbare en onvermijdelijke drang naar autonomie, voor de oplossing van zijn geschillen zo een nauw verband blijft houden met de andere takken van het recht en wel vooral met het burgerlijk recht, het handelsrecht en het grondwettelijk en administratief recht.

2. Ik laat echter het materieel fiscaal recht ter zijde, en wou liever uw aandacht vragen voor een onderwerp van formeel recht, met name de wijze waarop de hoven en rechtbanken bij de toepassing van het fiscaal recht betrokken worden.

Eminente rechtsgeleerden heetten het een verheugend verschijnsel dat, in een rechtsstaat als België, alle fiscale geschillen, op enkele kleine uitzonderingen na, en alhoewel volgens sterk uiteenlopende procedures, uiteindelijk toch aan de rechterlijke macht kunnen worden onderworpen ⁽¹⁾.

Prof. Van Houtte drukt het als volgt uit :

« L'organisation de l'intervention du pouvoir judiciaire dans le contentieux fiscal institue assurément une garantie solide pour le contribuable. Sans doute certains aspects de la fiscalité échappent-ils encore au pouvoir judiciaire et sans doute aussi l'intervention du pouvoir judiciaire se situe-t-elle généralement à la fin et après épuisement d'une première phase de contentieux administratif.

Il n'en reste pas moins, comme le soulignait le procureur général Hayoit de Termicourt dans la mercuriale du 1er septembre 1958, que « ces mesures de contrôle sont, sans doute, de nature à inciter l'administration à appliquer avec une exactitude réfléchie les lois d'impôts, mais, par la même, elles accroissent le crédit de son action. » ⁽²⁾.

3. Het komt me dus belangwekkend voor in het kort na te gaan op welke wijze dat bijna in alle gevallen bestaand beroep op de rechter thans is ingericht, de leemten en eventuele gebreken op te sporen, de reeds overwogen of voorgestelde middelen tot verbetering te onderzoeken en de principes te vinden die tot een vereenvoudiging en zo mogelijk tot een eenmaking zouden kunnen leiden.

4. Voor alles wat de *Rijksbelastingen* betreft, mag gezegd worden dat het beroep op de rechter op vrij duidelijke wijze is geregeld : de geschillen over de heffing van de *indirecte belastingen* zullen steeds vóór de rechter kunnen worden gebracht door de belastingplichtige die hetzij zich verdedigt tegen een door de Staat ingestelde hoofdeis, hetzij zelf een rechtsvordering inleidt tot terugbetaling van de volgens hem ten onrechte geheven belasting of in verzet komt tegen een ontvangen dwangbevel. Op weinig belangrijke uitzonderingen na zijn de gewone regelen van bevoegdheid en aanleg op deze geschillen toepasselijk, zodat, naar gelang het betwist bedrag, de vreedgerechten en de rechtbanken van eerste aanleg bevoegd zullen zijn om er in eerste of laatste instantie uitspraak over te doen ⁽³⁾.

5. De geschillen over de *directe belastingen*, hoofdzakelijk de inkomstenbelastingen dus, worden integraal geregeld volgens de procedure gekend als zijnde deze van de wet van 6 september 1895 : na een verplichte administratieve fase, die beëindigd wordt door een beslissing van de provinciale of gewestelijke Directeur van de directe belastingen, staat voor de belastingplichtige de mogelijkheid open in beroep te komen bij het hof van beroep in welk gebied de bestreden aanslag gevestigd werd ⁽⁴⁾.

Het is deze regeling die velen onder u de gelegenheid

verschafft, verschafft heeft of zal verschaffen, in de zogenoemde fiscale kamer van het hof te zetelen.

Alhoewel de waarde van deze in onze rechtsorganisatie eerder uitzonderlijk procedure ⁽⁵⁾ algemeen erkend wordt, is er niettemin in de jongste jaren heel wat deining om ontstaan, zodat een beginselonderzoek wel wenselijk blijft.

6. Het loont wel de moeite even na te gaan hoe men er toe kwam de beslechting van de geschillen betreffende de inkomstenbelastingen in eerste aanleg aan het hof van beroep toe te vertrouwen, procedure-eigenaardigheid die men ook in kieszaken aantreft. Dit parallelisme tussen fiscale aangelegenheden en kieszaken is geen toeval: ze wortelt in een gemeenschappelijk historische achtergrond.

De Franse revolutie had gestreefd naar gelijkheid onder de belastingplichtigen en eenvormigheid in de toepassing van de fiscale wetten over heel het land. Die gedachte impliceerde de noodzakelijkheid een overheid te vinden die zou kunnen oordelen over de bezwaren die de burgers zouden te opperen hebben, hoofdzakelijk dan tegen de nieuw ingevoerde directe belastingen ⁽⁶⁾.

Die taak van beoordeling werd door het decreet van 22 brumaire jaar VI aan de departementale administratie toevertrouwd, die in laatste aanleg zou beslissen, na het advies van de commissaris van de regering te hebben ingewonnen.

7. Dit stelsel was in onze streken van toepassing onder het Frans bewind, en de Franse belastingswetten bleven aanvankelijk ook van kracht in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Men wonder dan ook dat reeds bij een wet van 11 februari 1816 (art. 23) het beoordelingsrecht in zake directe belastingen, aan de provinciale overheid werd overgedragen, die ten slotte de plaats innam van de vroegere departementale overheid, en meer bepaald aan de gedeputeerde staten. Deze schikking werd dan ook uitdrukkelijk bevestigd door art. 28 van de wet van 21 mei 1819 die de wetgeving op het patentrecht hervormde.

8. Bij de Belgische onafhankelijkheid traden, op belastinggebied, geen grotere veranderingen in en zo zouden gans natuurlijk de bestendige deputaties van onze provincieraden op het stuk der directe belastingen de rol overnemen die de gedeputeerde staten tijdens de periode 1815-1830 hadden vervuld. En dit tot 1881.

Te vermelden valt dat door art. 4 van de wet van 22 januari 1849 de mogelijkheid van een voorziening in casatie werd ingesteld, zowel voor de belastingplichtige als voor de administratie der belastingen, tegen de beslissingen van de bestendige deputatie inzake het patent, en dat door de wet van 22 juni 1865 de bevoegdheid van de bestendige deputaties, wier activiteit toen blijkbaar nog alle voldoening moet geschonken hebben werd uitgebreid tot alle bezwaarschriften die betrekking hadden op de toepassing van de wetten inzake van directe belastingen, dus ook in de gevallen die tot dan toe door de vroegere wetten niet voorzien waren.

9. Rond het jaar 1868 ontstond in de publieke opinie echter plots een ommekeer over de appreciatie van het optreden der bestendige deputaties, en dit niet zo zeer wegens hun bevoegdheid in belastingzaken, dan wel wegens hun rol in kiesaangelegenheden. Zij waren immers door decreet van 3 maart 1831 en later door de kieswet van 1 april 1843, belast geworden met het beslechten, — in graad van hoger beroep tegen de beslissingen van de colleges van burgemeester en schepenen —, van de betwistingen betreffende de samenstelling van de kiezerslijsten. Dit was mogelijk geweest vermits art. 93 van de grondwet uitzonderingen had toegelaten op het principe dat de

geschillen over politieke rechten ook tot de bevoegdheid van de rechtbanken zouden behoren. Tot 1860 waren die geschillen echter zeldzaam geweest, maar toen men er zich rekenschap had van gegeven dat door nieuwe wetgevingen het aantal kiezers fel uitgebreid was, achtte men, ik citeer de tekst van een parlementair document: « que les associations politiques, qui s'étaient organisées, songèrent, peu à peu, à affermir le pouvoir de leurs partis en s'efforçant de faire inscrire sur les listes électorales le plus grand nombre de leurs partisans et en écartant les adversaires » ⁽⁷⁾. Niet alleen de gemeenteoverheden zouden die kuiperijen in de hand hebben gewerkt, maar zelfs « certaines députations permanentes elles-mêmes recelaient des juges, avant tout hommes de parti, qui entretenaient secrètement avec des agents politiques parties en cause, des rapports suivis ayant pour effet et pour but avoué de les constituer eux-mêmes juges et parties » ⁽⁸⁾.

10. Zo was de wet van 5 mei 1869 tot stand gekomen, die de tussenkomst van de schepencolleges in kieszaken had afgeschaft, de tussenkomst van de bestendige deputaties wel had gehouden, doch mits een mogelijkheid van hoger beroep voor de rechter, waarvan de keuze viel op de hoven van beroep, en dit om redenen, die in het raam van deze plechtige openingszitting, wellicht mogen herhaald worden:

« Dans cette sphère élevée de l'ordre judiciaire, l'application de la loi se fera avec la science, la maturité, l'esprit de suite, qui donnent à la jurisprudence l'unité et la fixité; l'appréciation de faits et des actes se fera avec l'expérience et avec le soin qui sont le fruit d'une longue pratique des affaires litigieuses. Les cours d'appel montreront pour les droits politiques des citoyens non moins de respect et de sollicitude que pour leurs droits civils. Composées de magistrats, inamovibles, dont bien peu peuvent nourrir l'ambition d'une position plus haute et qui tous sont exclus des fonctions politiques, les cours d'appel ne sont pas moins indépendantes du pouvoir que de la faveur populaire. Il y a d'ailleurs pour les éclairer et au besoin pour les contenir, ces débats contradictoires et publics, qui font éclater la vérité au grand jour et qui placent le juge lui-même sous le contrôle de la conscience de tous » ⁽⁹⁾.

11. Maar de hervorming van 1869 bleek nog onvoldoende. Het weze nu omdat de bestendige deputatie niet tijdig de betwistingen van gans een provincie inzake kieszaken kon verwerken, ofwel omdat het wantrouwen wegens partijdige beslissingen nog was toegenomen, hoe dan ook, kwam men tot het besluit, dat het geen zin had aan de bestendige deputatie een rechtsprekende functie toe te kennen en dan zeker niet in zaken die buiten de louter provinciale en gemeentelijke belangen liggen.

Men wilde dus de volledige uitschakeling van de bestendige deputaties in kiesaangelegenheden, en vermits de inschrijving op de kiezerslijsten nu een louter fiscale aangelegenheid was — de kiescijns werd bereikt door samentelling van een bepaald geheel van belastingen — moest ook de tussenkomst van de bestendige deputaties inzake directe Rijksbelastingen worden afgeschaft, zoniet hadden ze op dit terrein beslissingen kunnen nemen waardoor de rechter in kieszaken, het hof van beroep dus, zou gebonden zijn. De oplossing lag voor de hand: het hof van beroep zou zowel in fiscale zaken als in kieszaken het beslissende rechtsprekend college worden.

12. Dit alles werd dan verwezenlijkt door de wet van 30 juli 1881, die de beslissing van de bestendige deputatie verving door een beslissing van de provinciale directeur der directe belastingen, en tegen deze laatste beslissing een beroep mogelijk maakte, rechtstreeks bij het hof van beroep ⁽¹⁰⁾. Deze wet van 1881 is dus het eigenlijk uit-

gangspunt van onze huide wetgeving ter zake. Indien men nu steeds de wet van 6 september 1895 aanduidt als deze waardoor de fiscale procedure inzake inkomstenbelasting geregeld wordt, is dit bijna aan een toeval te wijten: bij de hervorming van het kiesstelsel in 1895 had men immers de wet van 1881 geheel afgeschaft, daarin begrepen, bijna bij vergetelheid, de fiscale beschikkingen. Die vergissing werd vlug ingezien en hersteld, zodat de wet van 6 september 1895 niet anders deed dan de fiscale beschikkingen van de wet van 30 juli 1881, mits lichte wijzigingen en aanpassingen, opnieuw toepasselijk maken.

13. Dit kort, maar nog onvolledig historisch overzicht mag niet tot het besluit leiden, zoals bij de kritiek op het huidige procedurestelsel wel eens wordt vooropgezet, dat het hof van beroep slechts als rechter in belastingzaken werd gekozen omdat hij reeds de rechter was in kiesaangelegenheden en omdat beide materies vroeger fel verwant waren. Wel is het om reden van die verwantschap dat de beslissing inzake belastingen aan de bestendige deputaties werd onttrokken. En terwijl het hof van beroep nu toch al reeds als de rechter in kieszaken was aangeduid, en dit om de wel bepaalde redenen die ik zoëven heb aangehaald, is het natuurlijkerwijze, vermits aan de ene kant zijn optreden algemene instemming had verkregen, en vermits, aan de andere kant, het in belastingzaken ook weer geschillen zou betreffen waarin vooraf een andere overheid reeds een beslissing zou getroffen hebben, dat in 1881 het hof van beroep ook als de rechter in belastingzaken werd verkozen. Maar die keuze werd niet uitsluitend bepaald door de reeds verworven bevoegdheid van het hof in kieszaken: het bewijs hiervan vindt men in het bestaan van een wet van 22 juni 1877, die ik straks nog zal moeten aanhalen. Door die wet, die dus gestemd werd 4 jaar vóór de wet van 1881, werd gans uitzonderlijk een mogelijkheid van beroep ingesteld tegen de beslissingen van de toen nog in eerste aanleg bevoegde bestendige deputaties, doch alleen inzake betwistingen over het patentrecht, en dan nog alleen het patent te betalen door de naamloze vennootschappen en de vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen (11).

Welnu hier werd als rechter in graad van beroep zonder enige discussie toen reeds het hof van beroep verkozen, en er is hier geen verband met kiesaangelegenheden want het kon alleen maar om vennootschappen gaan, en die waren nochtans uiteraard geen kiezers.

14. Indien, wat de rijksbelastingen betreft, dus nog vrij goed geregelde procedures bestaan, is de toestand echter zeer verward wat de fiscale geschillen der ondergeschikte besturen aangaat, dus inzake gemeente- en provinciebelastingen (12).

Hier is andermaal het onderscheid tussen directe en indirecte belastingen van het grootste belang.

Gaat het om *directe gemeente- en provinciebelastingen*, dan zijn er al ten minste (13) vier mogelijkheden:

1) Bij repartitiebelastingen, ook wel eens omslagbelastingen genoemd, d.w.z. een belasting waarbij de overheid bij voorbaat bepaalt welk bedrag in het geheel zal geheven worden om pas daarna het aandeel van iedere belastingplichtige vast te stellen, — werkwijze die voor de rijksbelastingen nog slechts geschiedkundig belang heeft en nog alleen door de lokale overheden wordt toegepast —, mag vooreerst luidens art. 135 van de gemeentewet bezwaar bij de gemeenteraad worden ingediend binnen de 15 dagen gedurende dewelke het ontwerp van omdeling ter inzage van de belastingplichtige wordt neergelegd.

Maar dit geeft nog geen aanleiding tot een eigenlijke betwisting want de belastingplichtige kan geen rechts-

middel meer aanwenden tegen de beslissing die uiteindelijk door de gemeenteraad zal worden genomen; noch tegen het besluit van de bestendige deputatie dat de door de gemeente opgestelde aanslagrol uitvoerbaar verklaart (14).

Eens de aanslag gevestigd is, heeft de belastingplichtige die zich te hoog aangeslagen acht, overeenkomstig art. 136 van de gemeentewet, het recht een bezwaarschrift in te dienen bij de bestendige deputatie, en dit binnen de termijn van één maand na de afgifte van de waarschuwing.

2) Bij quotiteitsbelastingen, ook wel aandeelbelastingen genoemd, d.w.z. deze belasting waarvan de overheid ineens het door de belastingplichtige verschuldigd bedrag bepaald, terwijl de totale opbrengst onbekend is en slechts als «verwachting» in de begroting is geraamd, mag de belastingplichtige ook een bezwaarschrift bij de bestendige deputatie indienen, maar dan binnen een termijn van drie maanden vanaf de afgifte van de waarschuwing-uittreksel. Dit luidens art. 8 van de wet van 5 juli 1871 dat uitdrukkelijk vermeldt dat het recht tot reclamatie niet alleen bestaat in geval van overbelasting doch ook bij onderbelasting.

In beide gevallen beslist dus de bestendige deputatie zoals zij dat ook doet wat betreft de tot nu besproken maar door de provincie geheven directe belastingen, en dit naar men aanvaardt, bij toepassing van de wetten van 22 juni 1865 en 5 juli 1871.

Tegen haar beslissing staat geen ander rechtsmiddel open dan de voorziening in Cassatie (art. 2 wet 18 maart 1874 en art. 4 wet 22 januari 1849). Er is dus geen beroep mogelijk op een rechter, die de grond van de zaak zou mogen onderzoeken.

3) Dit laatste is nu wel mogelijk bij een derde reeks van directe gemeente- en provinciebelastingen: de beslissingen van de bestendige deputatie kunnen wel in hoger beroep bestreden worden vóór het hof van beroep, maar dan enkel wanneer het taxen betreft die analdoog zijn of gelijkstelbaar met het patent, en dan nog slechts indien de belastingplichtige een naamloze vennootschap is of een vennootschap bij wijze van geldschieting op aandelen.

Deze aldus streng omlijnde mogelijkheid van hoger beroep spruit uit de wet van 22 juni 1877 die we zoëven hebben besproken in verband met de Rijksbelastingen. Het artikel 14 van die wet bepaalde immers uitdrukkelijk dat dezelfde procedure ook toepasselijk was op de gemeentelijke en provinciale taxes.

Alhoewel het patentrecht op het gebied der rijksbelastingen geheel verdween, toch oordeelt men dat de wet van 1877 geldig gebleven is voor de gemeente- en provinciebelastingen die analoog zijn aan het vroeger patent. En dat is het geval wanneer het een directe belasting betreft die de belastingplichtige treft wegens het enkele feit dat hij een beroep, een nijverheid of een handel uitoefent en afgezien van de voordelen die hij daar werkelijk uit haalt (15).

4) Ten slotte zijn er dan nog de directe belastingen ten behoeve van lokale overheden, die als supplement op de hoofdsom van een Rijksbelasting worden geheven, met name de provinciale en gemeentelijke opcentiemen.

Hier zal dan de directeur der belastingen bevoegd zijn om over de bezwaarschriften te oordelen, juist zoals voor de directe Rijksbelastingen, indien tenminste de bezwaarschriften tevens de wettelijkheid, de basis, het bedrag of kortom, hat al dan niet verschuldigd zijn beogen van de hoofdbelasting, op dewelke die opcentiemen zijn gevestigd (16).

15. Gaat het nu om *indirecte provinciale of gemeente-belastingen* dan geldt hier ook dezelfde regel als voor de indirecte rijksbelastingen, met name dat de gewone rechtbanken volgens de gewone bevoegdheidsregelen kennis nemen van de geschillen, ingeleid ofwel door de belastingplichtige als verzet tegen een dwangbevel of als een eis tot terugbetaling van onverschuldigde betalingen, ofwel door de belastingheffende overheid zelf bij wijze van een rechtstreekse rechtsvordering tot betaling der in te vorderen belasting.

16. Men merkt welk belang het onderscheid heeft, en dit niet alleen voor het thans behandelde onderwerp, tussen directe en indirecte belastingen. Indien dit onderscheid in de praktijk vrij gemakkelijk is t.a.v. de rijksbelastingen, omdat deze ten slotte niet al te veelsoortig zijn en de wet zelf, of een gevestigde praktijk spruitende uit de indeling van de verschillende besturen van het Ministerie van Financiën, een duidelijk classificatie brengt, dan is de toestand heel anders wat de lokale belastingen betreft. De gemeenten b.v. hebben in de loop der tijden een groot aantal heffingen van zeer uiteenlopende types ingevoerd, waarvan het niet gemakkelijk te zeggen is, of ze nu directe dan wel indirecte belastingen uitmaken. Het ergste daarbij is dan nog wel dat de gemeente, daarin niet vrij zoals de wetgever om een juridische constructie op te bouwen, door de wet gebonden is en niet op willekeurige wijze kan bepalen of de door haar ingevoerde heffing nu ofwel een directe ofwel een indirecte belasting is.

Dit wil zeggen dat de benaming die de lokale overheid in haar eigen verordening aan de belasting geeft, daarom niet de goede zal zijn, en dat de bezwaar-procedure, die de door die benaming geleide belastingplichtige zal gevolgd hebben, misschien ook niet de goede zal zijn. Zo kan het dan gebeuren dat de goedgelovige belastingplichtige, die in volle vertrouwen heeft aanvaard wat de gemeenteverordening hem aanduidde, met name dat de heffing die zij wilde vestigen, tot de categorie der directe belastingen behoorde en die dan gewetensvol de procedureweg is ingeslagen die hem aldus werd aangewezen, na een verloop van jaren door een arrest van het Hof van Cassatie verneemt dat hij zich, te zamen met de gemeenteoverheid vergist had over het onderscheid tussen directe en indirecte belastingen.

Hij denkt dan met weemoed aan het geveugeld woord van de Franse econoomist Leroy-Beaulieu, die daarover reeds in 1886 schreef: « On ne saurait croire les ravages que font dans l'esprit les confusions qu'y produisent ces deux vocables mal interprétés », met dien verstande dan wellicht dat hij niet zozeer de geestelijke verwarring op het oog zal hebben dan wel zijn geldelijke belangen ⁽¹⁷⁾.

17. Onmiddellijk rijst dan de vraag of het wel logisch is een dergelijke toestand te laten voortbestaan, nu ook de lokale belastingen in belangrijkheid gaan toenemen.

In zijn toelichting tot een wetsvoorstel van 28 juni 1961 ⁽¹⁸⁾, stelde volksvertegenwoordiger J. De Staercke o.m. vast, dat de regeling van de geschillen inzake belastingen en retributies van de ondergeschikte besturen zo ingewikkeld is dat zelfs de specialisten er niet meer weg-wijs in worden; dat de rijke verscheidenheid inzake instelling van beroep, termijnen en vormen van rechtspleging een voorbeeld is van institutionele haarkloverij, en dat het nodig is daar een einde aan te stellen en tevens de leemte aan te vullen en de anomalieën te verhelpen.

In een verder niet tot in de details uitgewerkte wettekst, wilde het Kamerlid dan de beslechting van alle betwistingen inzake belastingen en retributies van de provincies, gemeenten, polders, wateringen en openbare besturen, toevertrouwen aan de rechtbanken van eerste

aanleg, met in alle gevallen, mogelijkheid van hoger beroep en beroep in cassatie.

Onder voorbehoud van het onderzoek van de vraag of de keuze van de bevoegde rechter nu wel de meest geschikte was, verdiende het initiatief voorzeker alle belangstelling. Er werd dus geen tijd voor gevonden.

18. Op 23 december 1965 werd door senator Van Laeys een meer beperkt wetsvoorstel ingediend waarin gevraagd wordt de laatste volzin van artikel 136 van de gemeentewet te doen verdwijnen, waarbij bepaald wordt dat bezwaarschriften alleen dan in overweging worden genomen wanneer de kwijtbrief van betaling er bijgevoegd is, en verder wordt voorgesteld dat in alle gevallen waarin de bestendige deputatie van de provincieraad over de bezwaarschriften te beslissen heeft, er de mogelijkheid van beroep zou openstaan bij het hof van beroep ⁽¹⁹⁾. Dit wetsvoorstel zou thans in bespreking zijn in de Senaatscommissie voor de Justitie.

19. Om de redenen die verder in dit betoog zullen worden uiteengezet, heeft laatstgenoemde oplossing mijn voorkeur, met deze verbetering dat, terwijl het voorstel Van Laeys nu slechts de directe gemeentebelasting schijnt te beogen, het precies om de zoëven behandelde moeilijkheid van het onderscheid tussen directe en indirecte lokale belastingen uit de weg te nemen, op naar mijn bescheiden oordeel gemakkelijk te realiseren wijze, zou kunnen uitgebreid worden tot al de lokale belastingen. Een vermenging ten slotte van het wetsvoorstel De Staercke en van het wetsvoorstel Van Laeys.

20. Voorlopig wordt dan buiten beschouwing gelaten de vraag of de bestendige deputaties daarbij hun huidige werkwijze inzake belastingengeschillen zouden kunnen behouden. Het lijkt van wel indien men met Prof. Schreuder ⁽²⁰⁾ erkent dat de bestendige deputaties zich behoorlijk van hun taak kwijten en hun onpartijdigheid en bevoegdheid zelden of nooit in het gedrang kwam, en indien men denkt aan de bijstand die een uit juristen bestaande dienst voor geschillen kan brengen, terwijl het hier dan toch de bedoeling is in alle gevallen een beroep vóór de rechter mogelijk te maken.

Tot zover wat de belastingen van de ondergeschikte besturen betreft.

21. Maar op het gebied der Rijksbelastingen is ook de door de wet van 6 septembre 1895 voor de inkomstenbelastingen ingevoerd gemengde procedure, — met name de administratieve fase beëindigd door de beslissing van de provinciale of gewestelijke directeur, en van de gerechtelijke fase vóór het hof van beroep en het Hof van Cassatie —, niettegenstaande verbeteringen aangebracht door de wetten van 23 juli 1953 en 26 juni 1957, niet van kritiek gespaard gebleven.

Deze kritieken hebben een concrete uitdrukking gevonden in een zeer recent wetsvoorstel, met name dit van Senator Ansiaux, ingediend op 3 mei 1967. ⁽²¹⁾

22. In een uitgebreide en sterk gedocumenteerde toelichting worden in het wetsvoorstel Ansiaux de gebreken uiteengezet die de nu bestaande regeling voor de behandeling van het bezwaarschrift door de directeur der belastingen en de procedure van beroep vóór de hoven van beroep zouden vertonen. Ik meen de zienswijze van de auteurs van het wetsontwerp aldus te kunnen resumeren:

1. Ofwel aanvaardt men dat de provinciale directeur, wanneer hij over een bezwaarschrift beslist, een rechtsprekende functie vervult, en dus een soort rechter in eerste aanleg is, waarop dan een tweede aanleg vóór het hof van beroep kan volgen, maar dan moet men wel vast

stellen dat die rechter van eerste aanleg een gezagsorgaan is, dat rechter is in zijn eigen zaak.

Ofwel aanvaardt men dat de directeur geen rechtsprekende taak vervult, wat dan beter zou doen aanvaarden dat hij als fiscaal ambtenaar ter gelegenheid van een reclamatie het recht en de plicht heeft de aanslag in zijn geheel te herzien, zowel in het voordeel als in het nadeel van de belastingplichtige, maar dan moet men vaststellen dat in deze belastingzaken afbreuk wordt gedaan aan het beginsel van de dubbele rechtsinstantie, die volgens de auteurs één van de grondregels zou zijn van iedere rechterlijke inrichting.

2. Zoëven werd reeds aangestipt dat de directeur die een bezwaarschrift behandelt, over de aanslag in zijn geheel oordeelt, d.w.z. dat hij niet beperkt is door het voorwerp van het bezwaarschrift, noch door de daarin aangehaalde argumenten, maar dat hij een navordering van aanvullende rechten zal kunnen gelasten, en dit, vermits die navordering niet als een nieuwe aanslag beschouwd wordt doch als de verbetering van de aanvankelijke en betwiste aanslag, zonder daarbij gebonden te zijn door bepaalde regels van voorafgaande kennisgeving aan de reclamant noch vooral door de door de wet bepaalde regels betreffende de aanslagtermijnen, zodat de belastingplichtige bij het reclameren tegen een gevestigde aanslag, het risico loopt zelfs na het verstrijken van de gewone aanslagtermijnen verrast te worden door een supplement waartegen hij zich op dat ogenblik nog niet heeft kunnen verdedigen.

3. De behandeling van een bezwaarschrift door de directeur is geheim en geschiedt niet op tegenspraak. De belastingplichtige zal pas wanneer hij in beroep komt vóór het hof, voor de eerste maal kennis nemen van het dossier waarop de directeur zijn beslissing grondt.

En nochtans geldt de regel dat het hof geen nieuwe eisen onderzoekt en dat het slechts kennis mag nemen van de eisen die de belastingplichtige tijdig deed gelden en van de punten die de directeur ambtshalve heeft behandeld (²²).

23. Om die gebreken te verhelpen, wil het voorstel dan hoofdzakelijk twee ingrijpende wijzigingen invoeren :

1° de belastingplichtige zou de keuze hebben ofwel, zoals vroeger, een reclamatie in te dienen bij de provinciale of gewestelijke directeur der belastingen, met behoud van de mogelijkheid na diens beslissing een beroep te doen op de rechtbanken, ofwel rechtstreeks het geschil bij de rechtbanken aanhangig te maken.

2° in beide hypothesen wordt de zaak in ieder geval eerst bij de rechtbank van eerste aanleg aanhangig gemaakt, zodat door de eventuele uitoefening van het recht op hoger beroep, de belastingplichtige over twee instanties vóór de gewone rechtscolleges zal beschikken.

24. Het lijkt me belangrijk even na te gaan of de door het wetsvoorstel aangeklaagde gebreken gegrond zijn en eventueel of de voorgestelde hervormingen de noodzakelijke en geschikte maatregelen zijn om ze te verhelpen.

De discussie over het feit of de directeur der belastingen nu al dan niet een rechtsprekende taak vervult, lijkt me, in verband tenminste met het onderwerp dat hier onderzocht wordt, met name het uitkijken naar het organiseren van een behoorlijk beroep op de rechter in belastingzaken, slechts een vrij theoretisch belang te vertonen.

Indien men van het standpunt uitgaat dat slechts recht kan gesproken worden door een daartoe door de wet aangeduide rechter die volledig onafhankelijk is van de bij de betwisting betrokken partijen, is het evident

dat de directeur dan geen « rechtsprekende » taak vervult (²³).

Aanvaardt men echter dat de rechtsprekende functie hierin bestaat een geschil te beslechten dat handelt over de schending van een subjectief recht of over het bestaan van dat recht, dan kan men bezwaarlijk ontkennen dat de directeur wel een dergelijke taak vervult.

In de praktijk is het zo dat ook in de jongste jaren er jaarlijks, naar ik verneem, bij de provinciale of gewestelijke directeurs van het Rijk nog gemiddeld rond de 125.000 reclamaties worden ingediend, terwijl het aantal vóór de hoven van beroep ingestelde beroepen nooit meer in totaal het getal 800 per gerechtelijk jaar overschreed (²⁴).

Kan men dan ernstig volhouden dat hij, wiens beslissingen in meer dan 99% der gevallen aanvaard worden, hetzij dat hij de belastingplichtige in het gelijk stelt, hetzij dat hij in zijn beslissing op overtuigende wijze de redenen doet kennen waarom de reclamatie ongegrond was, geen « recht » heeft gesproken of dat zijn hoedanigheid van ambtenaar van een in het geschil betrokken administratie een doorslaand euvel is geweest om recht te spreken ?

Men heeft dan ook de indruk dat de kritiek die tegen de rechtsprekende functie van de directeur is ontstaan, meer zijn oorsprong vindt in de aan deze ambtenaar toekomende macht om ter gelegenheid van een reclamatie de aanslag in zijn geheel te herzien, dan wel in de eigenlijke waarde der beslissingen, waarvan de practicus, met de heer Procureur-generaal Hayoit de Termicourt dient te erkennen dat ze in het algemeen met zorg, objectiviteit en sereniteit zijn opgemaakt (²⁵).

25. Van de andere in het wetsvoorstel Ansiaux uiteengezette grieven, met name dat de belastingplichtige bij het indienen van een bezwaarschrift het risico loopt de aanslag te zien verzwaren, — en dit zelfs na het verstrijken van de aanslagtermijnen —, dat hij geen kennis krijgt van het door de Directeur uitgevoerde onderzoek (²⁶) en het hem niettemin verboden zal zijn nieuwe grieven vóór het hof van beroep in te brengen, mag men gerust zeggen dat ze gegrond zijn.

26. Deze grieven werden ten andere gegrond erkend door de Commissie voor de Hervorming van de Fiscale procedure die, ingesteld bij K.B. van 7 mei 1959, onder voorzitterschap van de heer Ganshof van der Meersch, eerste-advokaat-generaal bij het Hof van Cassatie, o.m. een volledig onderzoek wijdde aan de verbetering van de bestaande aanslagprocedure, van de procedure van de bezwaarschriften, en van de procedure van verhaal vóór het hof van beroep en van voorziening in cassatie. In het op 24 oktober 1961 beëindigd eindverslag, waarvan de tekst werd opgenomen in een parlementair document (²⁷), nl. als bijlage gehecht aan het oorspronkelijk wetsontwerp houdende hervorming van de inkomstenbelasting, — het wetsontwerp dan dat later de wet van 20 november 1962 op de z.g. fiscale hervorming zou worden —, leest men daaromtrent :

« Op grond van een vaste rechtspraak wordt bij de directeur der belastingen, bij wie een geldig bezwaarschrift aanhangig is gemaakt, door dit feit het onderzoek van de ganse aanslag aanhangig gemaakt. De directeur heeft de plicht alle bestanddelen van de aanslag te onderzoeken en de fouten te verbeteren die bij het vaststellen van de aanslag werden begaan ten nadele van de Schatkist of van de belastingplichtige, zelfs wanneer hij zijn beslissing neemt na het verstrijken van de buitengewone aanslagtermijnen.

« Zo het, ten aanzien van de publiekrechtelijke aard van het belastingrecht, normaal is dat de belastingplich-

tige die een bezwaar indient, de aanslag in zijn geheel opnieuw ter sprake brengt, lijkt het minder redelijk de directeur in de mogelijkheid te stellen de toestand van deze belastingplichtige te verzwaren zonder enige beperking van termijn.

« De Commissie heeft het derhalve wenselijk geacht de bevoegdheid van de directeur om aanslagen te vestigen in die zin te beperken dat, wanneer op de dag van de beslissing, de gewone of buitengewone aanslagtermijn is verstreken, de directeur nog slechts de schuldvergelijking mag opmaken tussen de gewettigd bevonden ontheffing en de gebeurlijk vastgestelde ontoereikendheid ».

In de door de commissie voorgestelde wettekst wordt dan uitdrukkelijk gezegd dat indien op de dag van de beslissing de aanslagtermijnen verstreken zijn, de directeur het bedrag niet mag verhogen. Alleen zal het hem dan nog toegelaten zijn de gewettigde ontlasting te compenseren met het tekort dat hij zou hebben vastgesteld.

27. Verder herinnert de commissie eraan dat, volgens de heersende rechtspraak, het hof van beroep, behoudens de gevallen van forclusie en van overmacht, welke de belastingplichtige zou belet hebben een betwisting in zijn bezwaarschrift naar voor te brengen, op straffe van machtsverschrijding slechts kennis mag nemen van de geschilpunten die door reclamatie aan de directeur onderworpen werden alsmede van de kwesties waaromtrent deze ambtshalve uitspraak heeft gedaan.

Vaststellende dat deze stand van zaken dikwijls geheld wordt, inzonderheid omdat de belastingplichtige slechts bij het indienen van een verhaal in beroep voor de eerste maal kan kennis nemen van het administratief dossier en deze raadpleging van het dossier vaak aanleiding kan geven tot nieuwe grieven, die hij evenwel niet meer aan het hof van beroep kan onderwerpen, sprak de commissie zich derhalve uit voor de ontvankelijkheid van elke nieuwe grief vóór het hof van beroep.

Dit wordt dan opnieuw uitdrukkelijk in de voorgestelde wettekst gezegd, terwijl in drie artikelen nauwkeurig de procedure wordt uitgewerkt bij toepassing van de welke die nieuwe grieven bekend zullen worden gemaakt, alsmede de termijnen binnen dewelke dit moet geschieden.

28. Voor zoveel na het aanvaarden van de toelaatbaarheid van alle nieuwe grieven vóór het hof van beroep, het gebrek aan — althans officiële — mogelijkheid om kennis te nemen van het administratief dossier vóór de beslissing van de directeur, nu nog een werkelijk na-deel zou kunnen uitmaken, wil het me toeschijnen dat ook dat euvel op gemakkelijke manier kan verholpen worden.

Men ziet niet in waarom de administratie niet op een gegeven ogenblik aan de belastingplichtige de gelegenheid zou geven het dossier in te kijken. Het gunstige ogenblik daartoe schijnt te zijn wanneer de met het onderzoek belaste inspecteur het dossier met zijn advies en voorstel aan de directeur overmaakt. De moeilijkheden schijnen me, gelet op het groot aantal bezwaarschriften, alleen maar van technische of praktische aard te kunnen zijn, zodat wellicht het recht van inzage zou dienen beperkt te worden, vooreerst tot de zaken waarin de directeur een afwijzende beslissing velt en dan misschien tot de gevallen waarin de belastingplichtige of zijn raadsman, uitdrukkelijk om die inzage heeft verzocht.

29. Na de gebreken te hebben onderzocht die tegen de bestaande fiscale procedure worden ingebracht en tevens de reeds voorgestelde wetwijzigingen te hebben aangegeven die deze gebreken volledig zouden doen verdwijnen, pas het niettemin na te gaan of de door het voorstel Ansiaux gepreconiseerde wijzigingen wel de goede middelen zijn om verbetering te brengen.

Is het mogelijk aan de belastingplichtige de keuze te laten of hij zich ofwel tot de directeur zal wenden voor zijn reclamatie, ofwel rechtstreeks tot de rechtbank?

Het zal volstaan er hier aan te herinneren dat nu nog jaarlijks in het Rijk meer dan 100.000 reclamaties bij de provinciale directeurs worden ingediend, om dadelijk in te zien dat die onmogelijk allen, of zelfs de helft, of zelfs een tiende of een twintigste ervan, door de hoven of rechtbanken zouden kunnen worden behandeld. Deze hoven of rechtbanken zijn trouwens tot het vervullen van dergelijke opdracht niet voldoende ingericht: nu een voorafgaand onderzoek door de directeur en zijn beslissing zou ontbreken en men moeilijk inziet welke onderzoeksverrichtingen het Bestuur als partij ter zake, nog zelf zou mogen uitvoeren, vraagt men zich af in hoeveel gevallen om ingewikkelde feitelijke betwistingen op te lossen, de rechtscollages wel hun toevlucht zouden moeten nemen tot een deskundig onderzoek, terwijl nu reeds in vele rechtbanken een nood bestaat aan geschikte deskundigen.

30. In een passus van de toelichting tot het wetsvoorstel Ansiaux wordt nu wel verklaard dat het te verwachten valt dat een groot aantal geschillen verder zullen worden beslecht zoals het nu geschiedt, dus door de directeur, en verder wanneer er opgedrukt wordt dat die reclamatie bij de directeur nochtans niet verplicht zou zijn, wordt er bijgevoegd: ... « zo zal de belastingplichtige die het met het Bestuur oneens is over een beginselkwestie, geregeld bij een circulaire, het geschil wel onmiddellijk bij de rechtbank aanhangig maken ».

Wanneer men het zó leest is men er vooreerst enigszins over verwonderd dat, terwijl een zo scherpe kritiek t.o.v. de directeur wordt uitgebracht, men toch terzelfdertijd de hoop uitspreekt dat hij de meeste geschillen zal blijven berechten; verder doet men de indruk op dat, naar de bedoeling van de auteurs, de rechtbank maar rechtstreeks zou worden aangesproken wanneer het over beginselkwesties zou gaan: van dit laatste vind men echter in de tekst geen spoor, waar als hoofdregel wordt ingesteld het bewaarschrift rechtstreeks vóór de rechtbank, met het voorbehoud dat de belastingplichtige het recht heeft zich vooraf tot de directeur te wenden.

Het zou trouwens ook geen zin hebben te bepalen dat men zich tot de directeur zou wenden in geval van betwistingen van feitelijke aard, en rechtstreeks tot de rechtbank in geval van betwistingen van juridische aard. U weet best hoe het feit en het recht kunnen vermengd zijn; en, hoe dan ook, toch zou, bij een rechtstreekse reclamatie bij de rechtbank, er eerst een beslissing nodig zijn om uit te maken of de ingeroepen grieven nu al dan niet van juridische aard waren.

Zoals de wettekst wordt voorgesteld belet niets dat de 100.000 jaarlijkse bezwaarschriften rechtstreeks vóór de rechtbanken zouden worden ingeleid, wat ons, zoals ik daareven zegde, tot een onmogelijke toestand brengt.

Mag ik er dan nog even op zinspelen dat onze landgenoten toch niet zo'n enthousiaste belastingbetalers zijn en dat het in de war sturen van de zaken voor de fiscus toch niet door iedereen zo spontaan als een principieel te vermijden iets wordt aangevoeld?

31. De voorgestelde oplossing lijkt me niet alleen praktisch onmogelijk, maar ook onlogisch. Men mag niet vergeten dat, vooral dan inzake directe belastingen, het vestigen van de aanslag essentieel een imperium-handeling is, waarbij door de inkohiering de fiscus zich zelf een titel verschafft die niet meer aan een rechtbank moet worden overgeleverd om uitvoerbaar te worden. Wanneer dus een geschil ontstaat over die aanslag gaat het er in de eerste plaats om de regelmatigheid van die imperium-handeling te onderzoeken.

Waarom zou men aan het hoofd van de administratie de macht ontnemen om in de eerste plaats zelf te oordelen of de door zijn ondergeschikten opgemaakte aanslag al dan niet overeenkomstig de wet werd gevestigd en zo dit niet het geval is, de belastingplichtige gelijk te geven; zo dit wel het geval is, in een beslissing de redenen te doen kennen waarom de directeur meent op de reclamatie niet te kunnen ingaan; en in ieder geval om, zoals het hoort, het werk van de administratie te voleindigen en na een procedure die de belastingplichtige niets kost, het onderwerp en de omvang van de betwisting nauwkeurig te bepalen?

En dit alles zonder de belangen van de belastingplichtige definitief te kunnen schaden, vermits, en dit betwist niemand, toch een beroep op de rechter openstaat.

32. Dit brengt ons dan tot de tweede voorgestelde wijziging: moet de belastingplichtige dan na de directoriale beslissing nog over twee aanleggen beschikken bij een rechter die de grond van de zaak mag onderzoeken, of volstaat, zoals het bij ons reeds sinds 1881 bestaat, het rechtstreeks beroep bij het hof van beroep?

Op het theoretisch plan is het natuurlijk steeds mogelijk een grotere uitbreiding te geven aan de voor de belastingplichtige openstaande verweer-procedure. Het wil me nochtans voorkomen dat een zekere realiteitszin eist dat men praktisch zou nagaan of een voldoende evenwicht bereikt wordt tussen de rechtmatige belangen van de burger en de evenwel niet minder rechtmatige bescherming van de belangen van de Staat.

33. Bij het onderzoek van een dergelijk probleem is het steeds interessant na te gaan hoe het op dit gebied elders is gesteld. Zonder daaromtrent in details te kunnen treden meen ik te mogen bevestigen dat terwijl in vele landen, zo ook in onze onmiddellijke buurlanden als Frankrijk en Duitsland, men het nog bij een zuiver administratieve procedure houdt ofwel bij een berechting door bijzondere financiële rechtbanken, in dewelke de administratie een niet te onderschatten rol vervult, het algemeen als een ideale oplossing wordt aangezien deze waarin de beslissing in laatste aanleg aan de gewone gerechten wordt toevertrouwd, zonder dat het nodig geacht wordt dat bij de gewone burgerlijke rechtscolleges nog een dubbele instantie zou bestaan ⁽²⁸⁾.

34. Maar in verband met dit onderwerp is het bijzonder leerrijk na te gaan wat er in Nederland is gebeurd. Sinds 1914 was daar de rechtspraak inzake directe belastingen toevertrouwd aan de zogenoemde « raden van beroep ». Dit waren onafhankelijke commissies, samengesteld uit gewone burgers, meestal voorgezeten door een magistraat, — voor wie dit evenwel de uitoefening van een nevenfunctie was — en waarvan de uitspraken meestal door de secretarissen werden samengesteld ⁽²⁹⁾. Tegen de uitspraken van de « raden van beroep » bestond alleen de mogelijkheid van een beroep in cassatie bij de Hoge Raad.

Na de jongste wereld oorlog was men het er over eens geworden dat de rechtspraak in belastingzaken niet meer beantwoordde aan de eisen die men er in redelijkheid aan kan stellen, en dat het onontbeerlijk was, mede door de nog steeds voortschrijdende ontwikkeling van het belastingrecht, die rechtspraak op te dragen aan personen die zich geheel aan die taak zouden kunnen wijden.

Er moest dan gekozen worden tussen verschillende mogelijke systemen: in de eerste plaats moest beslist worden of men afzonderlijke colleges zou behouden, ofwel de belastingrechtspraak aan de gewone rechtbanken toevertrouwen; in deze laatste hypothese die het uiteindelijk haalde, hoofdzakelijk om reden dat het belastingrecht een zo nauw verband houdt met de andere takken van

het recht, en dat het dan aangewezen is, in het belang van de eenheid in de rechtspraak, de opdracht van civiele en fiscale rechtspraak aan dezelfde rechtscolleges niet langer tot de Hoge Raad te beperken, moest dan uitgemakt worden welk rechtscollege met die fiscale rechtspraak zou worden belast.

In de memorie van toelichting tot het wetsontwerp dat later zou worden de wet van 17 mei 1956, houdende vaststelling van een nieuwe regeling inzake belastingrechtspraak, leest men het volgende:

« Het is duidelijk, dat rechtspraak in belastingzaken — evenals in alle administratiefrechtelijke geschillen — in twee instanties zeker voldoende waarborgen biedt voor een deugdelijke berechting: dat ligt in de aard van het administratiefrechtelijk geding, hetwelk begint met een door de administratie bijeengebracht dossier, zodat, anders dan in het civiele geding, de feitelijke grondslag niet gelegd doch hoogstens gecorrigeerd behoeft te worden. De vraag rijst of de feitelijke instantie, die van belastingzaken zal kennis nemen, de rechtbank of het gerechtshof zal zijn.

« Het lijdt naar de mening van de ondergetekenden geen twijfel, dat een opdracht der belastingrechtspraak aan de hoven te verkiezen is boven die aan de rechtbanken. » ⁽³⁰⁾.

Die keuze die door een advies van de Hoge Raad was aanbevolen, werd dan vooral beïnvloed door de vaststelling dat het verspreiden van de kennisneming over al de arrondissementsrechtbanken niet zou toelaten die specialisatie van beroepsrechters te bereiken en de eenheid van rechtspraak te verwezenlijken die juist één der doelstellingen van de nieuwe wet was.

« Het is uitgesloten » werd in de memorie van antwoord gezegd ⁽³¹⁾, « om in elk van de 19 rechtbanken tenminste drie rechters, met ervaring in het belastingrecht, te benoemen. Deze 57 rechters zouden trouwens bij de meeste rechtbanken geen dagtaak hebben.

Men zou dan of genoegens moeten nemen met merendeels niet-deskundige rechters, die tegelijkertijd in andere Kamers zouden kunnen medewerken, of de rechtspraak moeten toedelen aan een klein aantal rechtbanken.

De eerste oplossing zou gaan ten koste van de belastingrechtspraak en moet daarom worden verworpen. De tweede oplossing zou een vreemde figuur in de rechterlijke organisatie introduceren. De belastingkamers zouden met hun veel groter ressort geheel buiten het verband van de rechtbank komen te staan ».

Er werd dus in Nederland nog zeer onlangs na grondig onderzoek ⁽³²⁾ geopteerd voor het stelsel dat bij ons al zolang van kracht is. Is het dan niet enigszins verwonderlijk vast te stellen dat op een ogenblik waarop daardoor elders de waarde van het stelsel erkend wordt, er bij ons al opnieuw gezegd wordt dat het niet zou vol doen?

35. Bestaan er dan werkelijk doorslaande argumenten om in belastingzaken nog een dubbele instantie voor de gewone gerechten in te stellen, gedachte die reeds vroeger tweemaal werd geopperd en ook tweemaal na grondig onderzoek van de hand werd gewezen? ⁽³³⁾.

Men kan niet inroepen dat de geschillen betreffende de indirecte belastingen wel door de gewone rechtbanken, naar de gewone bevoegdheidsregelen, en dus soms, volgens die regelen, met een mogelijkheid van dubbele aanleg, worden behandeld om te beweren dat dit dan ook maar moet gebeuren, met steeds een dubbele aanleg dan, ter zake van directe belastingen.

Dat men, wat de indirecte belastingen betreft, bij de gewone burgerlijke procedure- en bevoegdheidsregelen is gebleven, is historisch best te verklaren. De indirecte belastingen die aanvankelijk de belangrijke belastingen wa-

ren, met name dan de registratierechten, de successierechten en de zegelrechten, werden immers geheven naar aanleiding van rechtshandelingen of van juridische feiten, die rechtstreeks hun bepaling in het burgerlijk recht vinden en de geschillen die er om kunnen ontstaan vinden dan ook meestal rechtstreeks hun oplossing in dat burgerlijk recht.

Heel anders gaat het bij de directe belastingen, waar het zoals reeds gezegd, in de eerste plaats een imperium-handeling betreft, waar de administratie te waken heeft over een juiste en rechtvaardige heffing volgens de inkomsten van de burgers, waar ze zich zelf een uitvoerbare titel verschafft. Voor de berechting van de geschillen die daaromtrent rijzen is de kennis van de andere takken van het recht weliswaar van het grootste belang, maar de heffing van de belastingen wortelt niet rechtstreeks in door het burgerlijk recht bepaalde rechtshandelingen of juridische feiten.

De redenen die vroeger de gewone procedure- en bevoegdheidsregelen zonder veel bezwaar geschikt maakten voor de geschillen inzake indirecte belastingen, gelden dus geenszins om nu een gerelating te bepalen voor de geschillen inzake directe belastingen.

Men kan zelfs de vraag stellen of ze nu nog wel gelden, in algemene zin, voor de indirecte belastingen. Men weet dat, zuiver financieel gesproken, de reeds genoemde « oude » indirecte belastingen veel minder belang vertonen dan de later in de categorie van de met het zegel gelijkgestelde taxes ondergebrachte overdrachtstaxe (en de analoge heffingen als weeldetaxe en de factuurtaxe op de werkaannemingen).

Men weet ook dat men op dit gebied naar ingrijpende wijzigingen gaat. Bij het zoeken om in het raam van de Euromarkt een concurrentieneutrale omzetbelasting te vinden, is de keuze gevallen op de zogeheten T.V.A. of B.T.W. (Taxe sur la valeur ajoutée, of Belasting op de toegevoegde waarde), waarin velen, door de wijze waarop het stelsel praktisch zal worden ingericht, een belasting op het zakencijfer of, zo men wil, op de brutowinst zien.

Nu de ondervinding heeft geleerd dat de berekening van de bruto-winst zo dikwijls inzake inkomstenbelastingen een belangrijke rol speelt, rijst de vraag hoe die bruto-winst met het oog op de T.V.A. anders zou kunnen opgezocht, gecontroleerd en vastgesteld worden dan inzake inkomstenbelastingen, en hoe de geschillen die daaromtrent zullen kunnen ontstaan in beide hypothesen naar verschillende procedures zouden worden berecht.

Indien men er voorstander van is ook inzake Rijksbelastingen naar een eenvormige procedure te streven, en het verschil tussen de geschillen over indirecte belastingen en deze over directe belastingen te doen verdwijnen, meen ik dat, gelet op de huidige evolutie, het eerder aangewezen zou zijn nu de eerstgenoemde af te stemmen op de voor de tweede bestaande procedure ⁽³⁴⁾.

36. Zijn er integendeel bezwaren tegen het overwogen regime van een dubbele instantie voor de gewone gerechten inzake directe belastingen?

Voorzeker, en in de eerste plaats, het nog aanzienlijk verlengen van de duur der fiscale geschillen. Niet zelden loopt het geschil over een taxatie die reeds bij navordering werd gevestigd, over elementen die de fiscus maar bekend werden na het aanvankelijk aanslagjaar. Bij reclamatie volgt dan een veelal ingewikkeld en soms langdurig onderzoek. Later komt de directoriale beslissing, en na de eerbiediging der termijnen voor neerlegging en inzage van het dossier, eventueel, zoals wordt voorgesteld door de commissie voor de hervorming van de fiscale procedure, voor het bekendmaken en het beantwoorden van de nieuwe grieven, eindelijk de behandeling vóór het

gerecht. Indien men nog een eerste aanleg inschakelt, gaat men onvermijdelijk naar het proces « d'une longueur interminable » ⁽³⁵⁾.

Een ongezonde toestand waarbij uiteindelijk niemand baat zal vinden.

37. En er is een ander, zeer ernstig bezwaar, dat, naar we het zoëven vermeldde, in Nederland zeer goed werd ingezien, alhoewel men daar bij het inrichten van een nieuw stelsel met geen verworven traditie moest rekening houden en dus vrij de keuze van het meest geschikt gerecht heeft kunnen doen.

Terwijl niemand er nog aan twijfelt dat de goede rechtsbedeling in fiscale zaken een doorgevoerde specialisatie vereist van de amgistraten die deze zaken te behandelen krijgen, is het duidelijk dat die specialisatie, gelet op het gering aantal fiscale procedures, — ik herinner er aan : nooit meer dan 800 per jaar voor het ganse land — ; nu precies in de 26 rechtbanken van eerste aanleg niet kan verwezenlijkt worden.

Dit schijnen de auteurs van het wetsvoorstel Ansiaux nu zelf te hebben ingezien, want in fine van de toelichting wordt in een zeer korte commentaar op het artikel één plots geschreven : « Wegens het zeer ingewikkelde karakter van het belastingrecht wordt voorgesteld de vorderingen te centraliseren vóór de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats van de provincie of van de gewestelijke zetel van het bestuur der belastingen, ten einde tot een zekere specialisatie te komen ». Volledigheidshalve vermeld ik dat hieraan wordt toegevoegd, naar het lijkt me te zonderling om er verder op in te gaan : « ... en het optreden van de ambtenaren van de provinciale of regionale directie der directe belastingen te vergemakkelijken ».

Vermits, bij mijn weten, alle provinciale en gewestelijke directies, nu 12 in getal, toch allen in de 9 provinciehoofdsteden gevestigd zijn, komt het hier op neer dat de b.v. in 1966 ingeleide 432 beroepen ⁽³⁶⁾, niet onder de 26 rechtbanken van eerste aanleg zouden worden verdeeld, maar slechts onder negen.

Ik hoef waarschijnlijk niet verder te betogen dat daarmee de kwestie van de specialisatie helemaal niet is opgelost.

En, om de Nederlandse regering na te schrijven, wat is die vreemde figuur die in de rechterlijke organisatie wordt geïntroduceerd?

Het lijkt me, afgezien van de problemen die een dergelijke innovatie op gebied van de loopbaan van de magistraten doet rijzen, geen procedure-vereenoudiging te zijn nu in fiscale aangelegenheden, — of zeker voor een deel ervan —, rechtbanken te voorzien waarvan de territoriale bevoegdheid gaat afwijken van de gewone regelen.

38. De door het wetsvoorstel Ansiaux overwogen wijzigingen lijken dus al te verregaande en daardoor voor het algemeen belang wellicht schadelijke middelen te zijn om een reeds erkend euvel van de nu geldende procedure te doen verdwijnen, met name de vrees dat een reclamatie tegen een aanslag aan de directeur de gelegenheid geeft om zelfs buiten de door de wet bepaalde aanslagtermijnen een supplementaire taxatie uit te voeren.

39. Mijn algemeen besluit ligt voor de hand : het lijkt me in belastingzaken een goede politiek te zijn in eerste aanleg de belastingheffende overheid zelf over de bezwaren te laten beslissen die de rechtzoekenden tegen de opgelopen taxaties menen te moeten uitbrengen.

De rechten van de rechtzoekenden moeten dan gevrijwaard worden door de in alle gevallen openstaande mogelijkheid om het geschil volgens een liefst zeer eenvoudige procedure vóór de rechter te brengen, bevoegd om

de grond van de zaak te onderzoeken. Tegen die rechterlijke uitspraak dan de mogelijkheid van een beroep in cassatie.

Rekening houdend met wat in ons land verworven is, en met het doel van degelijke specialisatie dat men verder bereiken wil, is het hof van beroep het meest geschikte gerecht om, in alle gevallen, de rechter in belastingzaken te zijn.

Er is dus wat te doen op dit gebied :

1) Inzake de belastingen van de ondergeschikte besturen is er dringende noodzakelijkheid om een eenvoudige en eenvormige geschillenprocedure in te voeren. Ze bestaat reeds voor bepaalde hierboven aangeduide belastingen : reclamatie bij de bestendige deputatie die in eerste aanleg beslist, dan mogelijkheid van hoger beroep bij het hof van beroep, en mogelijkheid van voorziening in cassatie.

2) Zelfs indien, wat de Rijksbelastingen betreft, men nog niet zou denken aan een eenmaking tussen de nu bestaande procedures inzake indirecte belastingen enerzijds, en directe belastingen anderzijds, dan is er in ieder geval dringende noodzakelijkheid om in de thans geldende bezwaar- en beroepsprocedure ter zake van directe belastingen de verbeteringen in te voegen die werden voorgesteld door de commissie voor de Hervorming van de fiscale procedure. Deze verbeteringen verhelpen volledig de gebreken die terecht aan het stelsel worden verweten, en zij maken andere hervormingen overbodig die van zulke aard zijn dat ze een realistisch beschouwd evenwicht tussen de belangen van de belastingplichtige en deze van de belastingheffende overheid ten nadele van deze laatste zouden kunnen in gevaar brengen.

(1) Het hoeft nauwelijks gezegd te worden dat men hier slechts deze geschillen bedoelt die betrekking hebben op de heffing zelf van de verschillende belastingen. Betwistingen die alleen over de invordering van de reeds gevestigde aanslagen gaan zijn uiteraard, ook al is nu een overheid bij de zaak betrokken, onderworpen aan het gemeen recht.

(2) Journal des Tribunaux, 1960, blz. 207-208.

(3) Zie Feye en Cardijn, « Procédure fiscale contentieuse », nr. 147 en volgende; Van Houtte, « Beginnselen van het Belgisch Belastingrecht », 2e uitg., nrs 789-804.

(4) Deze procedure-regelen werden nu in het nieuwe Wetboek van de inkomstenbelastingen (K.B. van 26 februari 1964) ondergebracht onder de artt. 278 tot en met 292.

(5) Buiten de belastingzaken en de kiezaken zijn er nog wel andere gevallen waarin voor bepaalde betwistingen de kennisneming door een rechtbank van eerste aanleg ontbreekt: men denke b.v. aan het hoger beroep tegen de beslissingen van de Raden van de Orde der Advokaten (art. 8 van het K.B. van 5 augustus 1836); de bekrachtiging van de beslissing van de algemene vergadering van een handelsvennootschap in het geval bepaald door art. 71 van de vennootschappenwet; in strafzaken, de procedure van herstel in eer en rechten (art. 630 Sv.), alsmede het eerherstel van de gefailleerde (art. 587 H.W.); de procedure tot vervallen verklaring van de Belgische nationaliteit, voorzien en geregeld bij art. 18 bis van de bij K.B. van 14 december 1932 gecoördineerde wetten op de verwerving, het verlies en de herkrijging van de nationaliteit.

(6) Het betrof met name de grondbelasting op het netto-inkomen van alle onroerende goederen, de personele belasting indiciair berekend o.m. volgens de huurwaarde van het door de burger betrokken huis en wat later, het patentrecht op de vermoede bedrijfsinkomsten, eveneens indiciair berekend.

(7) Pasinomie, 1881, blz. 281.

(8) Pasinomie, 1881, blz. 282.

(9) Pasinomie, 1869, blz. 96.

(10) Het verdient te worden aangestipt, dat men in 1881, en dit tot 1895, als fiscaal bedrog bestempelde niet alleen de eigenlijke belastingontduiking, maar ook de overdrijving

in de aangifte. Sommigen aarzelden niet te verklaren, om op de kiezerslijsten te kunnen worden opgenomen, zich in belastbaarheidsvoorwaarden te bevinden waarin ze zich eigenlijk niet bevonden. Daarom ook vermeldde de wet van 30 juli 1881, dat men bij de directeur der belastingen, niet alleen tegen overbelasting een bezwaarschrift kon indienen, maar ook tegen afwezigheid of ontoereikendheid van belasting, dat men ook om dezelfde redenen in beroep kon gaan bij het hof, en dat eenieder die over zijn burgerlijke en politieke rechten beschikten, door een soort kiesvordering ad futurum, zich zou mogen verzetten, zelfs tot vóór het hof, tegen door de fiscus voor het eerst of voor de tweede maal aanvaarde vragen tot belasting waarbij ten minste de gemeentecijns bereikt werd:

(11) Onmiddellijk stelt men zich de vraag waarom dat beroep op de rechter slechts aan vennootschappen werd toegekend. Uit de voorbereidende werken van de wet van 22 juni 1877 blijkt dat het men aanvankelijk wilde toekennen in alle betwistingen over het patentrecht, maar later achtte men dat alleen het patent der vennootschappen een voldoende geldelijk belang vertoonde om een hoger beroep te rechtvaardigen. Het patent voor de hoogste categorie van de burgers bedroeg toen maar 423 fr. en die gevallen waren dan nog uiterst zeldzaam. Bovendien konden de feiten waarin voor de burgers de grondslag van het patent gezocht werd gemakkelijk vastgesteld worden. Anders was het voor de vennootschappen, die een patent kenden van 2 % op de jaarlijkse winst. Welnu, dacht men, het vaststellen van een winst doet dikwijls zeer ingewikkelde vragen van boekhouding rijzen, die tot onjuiste oplossingen kunnen leiden en voor de belanghebbenden des te schadelijker kunnen zijn dat het meestal om zeer hoge bedragen gaat (Pasin. 1877, 119-120).

(12) Zie Feye en Cardijn: « Procédure fiscale contentieuse », blz. 185 en volg.; Georges Lermusiaux: « Réclamations et recours en matière de taxes communales et provinciales », in J.P.D.F. 1945, blz. 14-28; A. Tiberghien: « Provinciale en gemeentebelastingen » in A.F.T. 1953-54, blz. 357-363; Administratief Lexicon: Tw. Belastingen (« Gemeente » en « Provincie »).

(13) We laten hier ter zijde een vijfde geval: de bijzondere belasting op de nijverheidsbedrijven die op buitengewone wijze de wegen beschadigen. Hier is bezwaar mogelijk bij de bestendige deputatie, maar tegen de beslissing van deze laatste staat alleen een administratief beroep bij de Koning open, dit alles bij toepassing van art. 23 van de wet van 10 april 1841, gewijzigd bij de wet van 19 maart 1866. Deze procedure zou ook gelden voor de gevallen bedoeld in de artt. 7 en 18 van de wet van 15 maart 1950 op de onbevaarbare waterlopen.

(14) Cass., 4 oktober 1926, Pas., 1927, I, 62-3°.

(15) Cass. 10 januari 1938, Pas. I, 1. Als dergelijke taxen worden dan b.v. aangezien: een belasting op het tewerkgesteld personeel (Cass., 8 maart 1926, Pas., I, 279), op de omvang van nijverheidstanks of -vergaarbakken in de gemeente (Cass., 10 januari 1938, zoëven vermeld); een reparatiebelasting op de uitbaters van koolmijnen, en geheven in verhouding tot de hoeveelheid uitgehaalde kolen (Cass., 19 mei 1924, Pas., I, 353).

Maar de uitzonderlijke mogelijkheid van hoger beroep komt nog steeds slechts de naamloze vennootschappen en de vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen, toe! (Cass., 19 mei 1924, Pas., I, 353; — Cass., 5 april 1937, Pas., I, 99; — Cass., 17 oktober 1939, Pas., I, 424).

(16) Kie hierover hoofdzakelijk: Cass., 28 september 1931, Pas., I, 231; — Cass., 6 april 1954, Pas., I, 696 en noot.

(17) Het is hier niet de plaats om verder in te gaan op het onderscheid tussen directe en indirecte belastingen. Men raadplege hierover in de eerste plaats de conclusies van het openbaar ministerie, voor Cass., 24 oktober 1957, Pas., 1958, I, 172-180 en de daar aangehaalde talrijke rechtspraak en rechtsleer, waarin ook de zoëven geciteerde tekst van Leroy-Beaulieu voorkomt.

Zie insgelijks F. De Visschere: « Het begrip directe en indirecte belastingen in het gemeentelijk belastingrecht », in R.W., 1937-1938, 1313-1328.

Als latere rechtspraak kan worden vermeld: Cass., 24 april 1958, Pas., I, 942; 19 februari 1959, Pas., I, 623; 26 september 1961, Pas., 1962, I, 114; 4 december 1962, Pas., 1963, I, 421, Raad van State, 30 januari 1962, Pas., 1963, IV, 7; Cass., 10 januari 1964, Pas., I, 490; Cass., 5 januari en 18 mei 1965, Pas., I, 434 en 1005.

De belasting is als direct te beschouwen wanneer ze een uiteraard duurzame toestand treft, al is die ook niet permanent. Ze moet ook niet noodzakelijk periodisch geheven worden. Indirecte belastingen hebben integendeel geïsoleerde en kortstondige feiten tot voorwerp.

(18) Parl. Doc. - Kamer- Buitengewone zitting 1961 - nr. 101/1.

(19) Parl. Doc. - Senaat - zitting 1965-66, nr. 58.

(20) Les attributions de la députation permanente en matière d'impôts, in Rec. Jurisp. du Dr. Administratif et du Conseil d'Etat, 1962, blz. 1-11.

(21) Parl. Doc. - Senaat - zitting 1966-67 - nr. 231.

(22) We hebben gemeend dit aldus te mogen samenvatten, alhoewel bepaalde zinsneden uit de toelichting, zoals b.v. «in het tegenwoordig systeem is de rechtsmacht van het hof van beroep beperkt tot de beoordeling van de gegrondheid van de eisen die de belastingplichtige in zijn bezwaarschrift doet gelden en van de beslissingen die de directeur heeft genomen omtrent de onregelmatigheden die hij van ambtswege tot zich heeft getrokken», (blz. 9) en «derhalve moet het gehele verdedigingssysteem van de belastingplichtige uiteengezet zijn in het bezwaarschrift aan de directeur», en het citeren daarbij van rechtseer en rechtspraak die steeds van vóór 1959 dateren, de indruk doen ontstaan, misschien ten onrechte, dat de tekst van de toelichting werd geschreven zonder rekening te houden met art. 1 van de wet van 24 maart 1959, waarbij het vroegere art. 61 par. 3 der samengeordende wetten aldus werd aangevuld dat de belastingsschuldigen hun oorspronkelijk bezwaarschrift mogen aanvullen met nieuwe schriftelijk geformuleerde bezwaren, zolang de directeur geen beslissing heeft geveld. (Thans art. 273 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen).

(23) Grondslag van de thesis dat de directeur geen rechtsprekende functie vervult is steeds geweest een verklaring in die zin van de verslaggever van de centrale Kamerafdeling: «Le directeur des contributions n'exercant aucune juridiction de première instance, le recours contre ses décisions devant la Cour n'est pas un appel. La section centrale a, en conséquence, substitué les mots requérant et délai de recours, aux mots appellant et délai d'appel qu'employait le projet». (Pasinomie, 1981, p. 295).

Op te merken dat bij de voorbereidende werkzaamheden van de in de nummers 13 en 14 (3°) besproken wet van 22 juni 1977 er niet aan getwijfeld werd dat het rechtsmiddel dat de bedoelde vennootschappen zouden mogen aanwenden tegen de beslissingen van de bestendige deputatie, wel degelijk een echt hoger beroep was. Dat de bestendige deputatie in dergelijke aangelegenheden een rechtsprekende functie vervult wordt ook niet betwist. Kan men volhouden dat in de praktijk de beslissingen van de bestendige deputaties in belastingzaken een grotere waarde zouden vertonen dan die van de provinciale of gewestelijke directeurs van de directe belastingen?

Betreffende de rechtseer en de evolutie van de rechtspraak aangaande dit vraagstuk, raadplege men de uiteenzetting daaromtrent in de toelichting van het wetsvoorstel Ansiaux, en ook de noot van F. De Visschere, onder Cass., 21 december 1956 en Cass., 31 jan. 1956, in het Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en publiek recht, 1957, blz. 48-51.

Samenvattend mag met de Raad van State worden gezegd dat het Hof van Cassatie erkent dat de beslissingen van de provinciale directeurs gezag van gewijsde hebben, en hun opdracht typeert als «tegelijk van administratieve en van rechtsprekende aard.» De uitoefening van een administratieve opdracht sluit deze van een rechtsprekende functie niet uit (Parl. Doc. - Kamer - zitting 1962-63, 8 juli 1963 - nr. 479/2 - blz. 5), zienswijze waarmede de Kamercommissie voor Financiën zich reeds zou verenigd hebben (zelfde document blz. 6). Zie ook Cass. 22 jan. 1940, Pas., I, 21; - Cass., 16 februari 1954, Pas., I, 540; - Cass., 28 februari 1957, Pas., I, 778; - Cass., 19 november 1957, Pas., 1958, I, 291).

(24) De jongste 5 jaren kunnen als vrij «normale» jaren worden aangezien op dit gebied. Voordien kende men de overvloed der bezwaarschriften en beroepen in verband met de uitzonderlijke oorlogsbelastingen. Misschien zal de toepassing van de jongste fiscale hervorming terug een stijging tot gevolg hebben.

Het aantal bezwaarschriften, voor het ganse Rijk, bedraagt desondanks in de 5 jongste jaren nog steeds rond de 125.000, waarin zich wel een groot aantal vrij eenvoudige betwistingen bevinden, of verbeteringen van vergissingen. Wat het aantal beroepen betreft ontleen we de volgende cijfers aan de gerechtelijke statistieken gepubliceerd door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (tot 1964), en aan het parlementair document, Senaat 1966-67, 27 juni 1967, nr. 331 (voor 1965 en 1966):

	Brussel	Luik	Gent	Totaal
1962	476	146	102	724
1963	485	153	122	760
1964	350	107	120	577
1965	286	115	91	492
1966 2	254	104	74	432

Men mag zeker niet zeggen dat het de vrees voor de gerechtsskosten is die de belastingplichtigen van een beroep bij het hof zouden doen afzien. Die zijn immers onbenullig. Wordt er gezinspeeld op een beweerde terughoudendheid om een raadsman te raadplegen, dan is het hoe dan ook de vraag of de verder besproken overwogen wijzigingen die toestand in de geringste mate zouden kunnen verhelpen.

(25) Mercuriale van 1 september 1958, R.F. 1958, blz. 337.

(26) Wie met de praktijk vertrouwd is weet dat men het «geheim» of «niet-tegensprekelijk» karakter van de administratieve behandeling ook niet overdrijven moet.

Verhoogt het Bestuur de in de aangifte vermelde cijfers door toepassing van de wijzigingsprocedure dan moet het in een bericht van wijziging aan de belastingplichtige niet alleen het cijfer doen kennen dat het in de plaats van dat der aangifte wil stellen, maar ook de redenen waardoor het meent deze wijziging te rechtvaardigen. Dit alles op straffe van nietigheid.

Gaat het om een aanslag van ambtswege, dan zou het mogelijk zijn dat de belastingplichtige het voorwerp van een taxatie wordt waarvan hij de grondslag niet kent. Maar men weet dat, sinds daarin een geval van overmacht werd gezien dat de belastingplichtige zou toelaten zijn grieven nog na de wettelijke bezwaartermijn nader te doen kennen (Cass., 20 juni 1957, Pas., I, 1265 en Cass., 14 januari 1958, Pas., I, 499) - en dit alles voor de in de noot nr. 22 besproken wet van 24 maart 1959 tot stand kwam -, administratieve onderrichtingen, die stipt worden nageleefd, het bestuur voorschrijven aan de belastingplichtige een «bericht van aanslag van ambtswege» te zenden, waarin vermeld wordt, én de motieven van de aanslag van ambtswege, én de elementen of de indicies die aan de basis liggen van het vermoeden of op dewelke de aanslag gegrond is, én de wijze van berekening van het vermoede bedrag van de belastbare inkomsten (Zie de mercuriale van 1-9-1958 van de hr. procureur-generaal Hayoit de Termicourt: «Les réclamations en matière d'impôts sur les revenus», R.F. 1958, blz. 362; ook de administratieve onderrichtingen, bedrijfsbelasting, nr 4205 a, oud).

In vele fiscale dossiers vindt men ook het bewijs dat, indien getracht werd de zaak met het bestuur ernstig te bespreken, de directeur, alvorens zijn beslissing te treffen en b.v. een aanvullende aanslag te vestigen de thesis van het Bestuur nog eens extra per geschrift door de inspecteur aan de reclamant doet kennen, ten einde zijn opmerkingen te ontvangen.

Men mag zeggen dat in sommige gevallen de belastingplichtige zich erg nalatig toont en zich maar weinig inspant om tijdens de administratieve fase de zaak in het reine te trekken. Ook bestaat bij ons al te zeer de gewoonte de betwisting te lang in handen te laten van fiscale raadgevers die ook als ze niet nalatig zijn en zich inspannen om de cijfers te betwisten, te gemakkelijk het juridisch aspect van de zaak verwaarlozen (Zie E. Bours: «Faut-il réformer la procédure fiscale en matière d'impôts sur les revenus», Ann. Fac. Dr. Liège 1957, p. 141).

En bestaat ten slotte niet de mogelijkheid, waaraan men reeds in 1881 dacht, dat de niet gehaaste burgers ten slotte voor de administratie slechts opwerpen «des réclamations et des défenses banales, réservant leurs moyens sérieux pour la Cour d'appel» (Pasinomie, 1881, p. 284)?

(27) Parl. Doc. - Kamer - Zitting 1961-62 - 23 februari 1962 - nr. 264/1, bijlage II.

De commissie voor de hervorming van de fiscale procedure was samengesteld uit magistraten, hoogleraren, ambtenaren en advocaten.

Het valt te betreuren dat de door haar voorgestelde hervormingen, die meestal een aanzienlijke verbetering van de toestand van de belastingplichtige medebrengen, niet ineens bij de fiscale hervorming werden besproken om er zo mogelijk in te worden opgenomen. Men raadplege hierover de briefwisseling gevoerd met de heer Minister van Financiën: Pasinomie 1962, blz. 1813-1820.

De toenmalige Minister van Financiën verklaarde nochtans dat een op de werkzaamheden van de commissie gegrond wetsontwerp zou ingediend worden (Parl. Doc. - Senaat - Zitting 1962-63, nr. 366, blz. 278).

(28) Men raadplege: «Etude comparée du Contentieux Fiscal» door Enrico Allorio, professor aan de universiteit te Milaan in Revue de Science Financière, 1961, blz. 408-422. Merkwaardig is wat deze auteur speciaal over het Italiaanse stelsel uiteenzet: er zouden daar voor de belastingplichtige niet minder dan 3 instanties voor administratieve commissies mogelijk zijn, gevolgd door 3 instanties voor de gewone rechtbanken. Dit zou historisch gegroeid zijn en leiden tot «des procès d'une longueur interminable» (blz. 417) en te wijten zijn aan «en matière fiscale un esprit procédurier plus grand en Italie que dans les autres pays» (blz. 418).

Een op initiatief van economen samengestelde commissie stelde dan ook een noodzakelijke hervorming voor

waarbij nu precies bepaald werd dat tegen de laatste beslissing van de administratieve rechtscolleges alleen nog een beroep rechtstreeks vóór het hof van beroep zou mogelijk zijn.

(29) Mr. P. Meyjes, Fiscaal Procesrecht, blz. 23.

(30) Gedrukte stukken - zitting 1954-55 - 3074 - nr. 3, blz. 7.

(31) Gedrukte stukken - zitting 1955-56 - 3074 - nr. 5, blz. 2.

(32) Bijzondere aandacht werd besteed aan de moeilijkheid om plots het nodige aantal gespecialiseerde magistraten te vinden. Weliswaar hadden leden van de rechterlijke macht aan de werkzaamheden van de rechterlijke macht aan de werkzaamheden van de raden van beroep deelgenomen, maar daardoor hadden de meesten hunner zich nog niet tot fiscale specialisten ontwikkeld. Er werd een tijdelijke oplossing gevonden. Gedurende 15 jaren kunnen ook tot raadsheer worden benoemd zij die met goed gevolg het examen in de belastingwetenschappen aan de Rijksbelastingacademie of een daarmee gelijkgesteld examen hebben afgelegd.

Men denkt datna die periode van 15 jaren de belastingkamers zonder bezwaar bezet zullen kunnen worden door leden die aan de normale eisen van benoembaarheid voldoen. Voor de leden van de hoven, die op grond van die tijdelijke regeling werden benoemd, zonder aan de gewone eisen van benoembaarheid te voldoen, geldt een beperking van hun bevoegdheid: zij mogen niet in andere dan belastingkamers zitting nemen (Mr. P. Meyjes, o.c., blz. 24-25).

(33) Die gedachte werd vooropgezet in een verslag van A. Baar, «Contentieux administratif» in Revue de l'Administration, 1935, blz. 101-115 en in Annales du Notariat et de l'Enregistrement, 1934, blz. 245-269. Een daartoe speciaal aangestelde commissie onderzoekt het vraagstuk. Na een verslag van de heer Louveaux, toen raadsheer in het hof van beroep te Brussel, en later Eerste-Voorzitter van het Hof

van Cassatie, werd er besloten het huidige stelsel te handhaven van voorafgaande reclamatie bij de directeur der belastingen, met een beroep bij het hof van beroep.

(Zie Loeckx, Van Dionant en Neyens, «Overzicht van de belastingwetenschap», blz. 336, voetnoot 1 en blz. 387, voetnoot 2).

In 1959 en later kwam de vraag opnieuw ter sprake: zie H. Stevenart: «Considérations sur la procédure contentieuse devant le directeur des contributions directes», in Répertoire Fiscal, 1959, blz. 101-108; zie ook een passus uit het verslag opgemaakt door de heren Van Houtte en Desmet betreffende de bespreking, in de commissie voor de Financien van de Senaat, van het wetsontwerp over de jongste fiscale hervorming (Pasinomie, 1962, bladzijden 1771 en 1772). De gedachte werd toen verworpen door de reeds besproken commissie voor de hervorming van de fiscale procedure. Dit is inderdaad de betekenis van de paragraaf: «De commissie is tot het besluit gekomen dat de huidige fiscale procedure inzake geschillen (bezwaarschrift bij de directeur, gemeente bevoegdheid van deze laatste - rechtspreken en voltooien van het werk der administratie -, verhaal tegen de beslissing van de directeur bij het hof van beroep) diende te worden behouden, maar dat het noodzakelijk was in de artt. 61 tot 65 van de gecoördineerde wetten, handelend over de bezwaarschriften, vormverbeteringen aan te brengen alsmede uit ondervinding wenselijk gebleken wijzigingen.»

(Parl. Doc. - Kamer - zitting 1961-62 - 23 februari 1962 - 264, nr. 1 - bijlage II, blz. 74).

(34) Het weze hier vermeld dat in Nederland de nieuwe wet nu ook de hoven van beroep bevoegd maakt om in eerste en laatste aanleg te statuëren over rechten van successie, schenking en overgang.

(35) Zie de noot nr. 28.

(36) Zie de noot nr. 24.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 18 mei 1967.

Eerste Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Advocaten: Mrs. Fally en Van Ryn.

Wisselagent. — Zekerheid voor beroepsverbintenissen. — Verbintenissen uit misdrijf of oneigenlijk misdrijf. — Beroepsverbintenissen. — Begrip.

De bepaling van het vijfde lid van art. 71, 8° wetboek van koophandel, krachtens welke de door de wisselagent gestelde zekerheid bij voorkeur wordt aangewend tot waarborg voor zijn beroepsverbintenissen, is in algemene bewoordingen opgesteld en maakt geen onderscheid voor verbintenissen van de wisselagent die uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven ontstaan.

Van het ogenblik dat de verbintenissen voortspuit uit een verrichting die behoort tot een van de in de artikels 64bis, 75, 77 en 78 wetboek van koophandel bepaalde categorieën, heeft de verplichting van de wisselagent een bedrijfskarakter, zelfs zo de door hem gedane verrichtingen een wanbedrijf of een oneigenlijk wanbedrijf oplevert.

Belgische Staat t./ N.V. Kredietbank.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 maart 1965 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikels 64 bis, 71, inzonderheid 8°, lid 5, 75, inzonderheid paragraaf 2, 75 bis en 76, in titel V van boek I van het Wetboek van koophandel ingevoegd bij artikel II van het

koninklijk besluit nr. 84 van 30 januari 1935,

doordat het bestreden arrest, om te beslissen dat eiser de hoedanigheid niet heeft van bevoorrechte schuldeiser op de zekerheid die voor de wisselagent B. Rose is gesteld overeenkomstig het bedoeld artikel 71, 8°, verklaart «dat de schuldvordering waarop eiser in hoger beroep aanspraak maakt, haar oorsprong vindt in beslissingen van de strafrechter waarbij de heer Rose veroordeeld is tot het vergoeden van het nadeel dat eiser in hoger beroep geleden heeft wegens verkopen op de Beurs te Brussel, met overtreding van de artikels 14 en 32 van de besluitwet van 6 oktober 1944, van effecten die niet overeenkomstig het voorschrift van die besluitwet werden aangegeven of neergelegd, en van het opmaken, met deelneming van leden van het personeel van de beurscommissie, van valse certificaten van aangifte aangebracht op de bedoelde effecten, waarvan het bedrieglijk in omloop brengen de Staat van het hem bij het besluit van de Regent van 17 januari 1949 bepaald recht op de toekenning van de tegenwaarde van de niet aangegeven effecten beroofd heeft; ... dat dergelijke handelingen geen door de wetten geoorloofde verrichtingen zijn betreffende één van de beroepsactiviteiten van de wisselagent...; dat de verplichting om het door de Staat geleden nadeel te vergoeden geen beroepsverbintenis is van de wisselagent in de zin van artikel 71, 8°, lid 5, van het Wetboek van koophandel; ... dat het derhalve geen belang heeft na te gaan of een deel van de bedrieglijke verkopen wegens welke de heer Rose veroordeeld werd al dan niet gedaan werden terwijl hij in zijn ambt geschorst was», terwijl, krachtens de bedoelde artt. 64 bis, 75, paragraaf 2, 75 bis en 76, het verhandelen van openbare fondsen in een openbare fondsen- en wisselbeurs een handeling is van het beroep van wisselagent, zodat de onregelmatigheden en het bedrog, gepleegd tijdens de uitoefening van een dergelijke activiteit, evenals de eruit voortvloeiende verbintenissen, onder

meer de verplichting om het veroorzaakte nadeel te vergoeden, een beroepskarakter hebben en, derhalve, de in het bedoeld art. 71, 8°, vermelde zekerheid, bij voorkeur aangewend is tot waarborg van deze verbintenissen;

Overwegende dat uit de in het middel overgenomen gronden van het arrest blijkt dat het Hof van Beroep de verkopen, waardoor het door eiser geleden nadeel veroorzaakt werd, heeft aangezien als ongeoorloofde handelingen en dat de op Rose rustende verplichting om het nadeel te vergoeden geen beroepsverbintenis was;

Overwegende dat deze beslissing aan de artt. 64 bis en 71, 8°, van titel V van boek I van het Wetboek van koop-handel een betekenis en een draagwijdte toekent die ze niet hebben;

Overwegende dat het vijfde lid van het voormelde art. 71, 8°, bepaalt dat de zekerheid van de wisselagent bij voorkeur tot waarborg van diens beroepsverbintenissen aangewend wordt;

Overwegende dat deze wetsbepaling in algemene be-woordingen is opgesteld en geen onderscheid maakt tus-sen de verbintenissen van de wisselagent ontstaan hetzij uit verbintenissen uit misdrijven of uit oneigenlijke mis-drijven;

Overwegende dat de artt. 64 bis, 75, 77 en 78 van titel V van boek I van het Wetboek van koophandel, om de func-ties van de wisselagent te omschrijven, de door hem ge-dane verrichtingen opsommen;

Dat van het ogenblik dat de verbintenis voortspruit uit een verrichting welke behoort tot één van de in deze wetsbepalingen voorziene categorieën heeft de verplich-ting van de wisselagent een bedrijfskarakter, zelfs zo de door hem gedane verrichting een wanbedrijf of een on-eigenlijk wanbedrijf oplevert;

Overwegende dat eruit volgt dat het arrest, door enkel te steunen op de reden dat de verkopen in de Beurs van Brussel van bedoelde effecten bedrieglijke verrichtingen waren, om te beslissen dat de op Rose rustende verbintenissen geen bedrijfskarakter hadden, zijn beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen:

Vernietigt het bestreden arrest;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT — Zie, over het probleem van de duur en de uit-oefening van het voorrecht, alsmede over het begrip be-roepsverbintenis: Cass. 26 juni 1959, R.W. 1960-61, 233, en het daarop gevolgde arrest van Hof Gent, 23 februari 1962, R.W. 1965-66, 1357. De conclusie van advocaat-generaal Dumon bij het arrest van 26 juni 1959 werd gepubliceerd in « Arresten van het Hof van Cassatie », 1959, 897-904.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 16 mei 1967.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Eerste Advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Verkwister en zwakzinnige. — Inkomstenbelastingen. — Betekening van een aanslagbiljet. — Bijstand van de gerechtelijke raadsman.

De door een gerechtelijk raadsman bijgestane persoon kan in de zin van art. 513 B.W. geen rechtsvorderingen in-

stellen of zich niet verdedigen voor een rechtscollege zonder de bijstand van zijn gerechtelijk raadsman.

De toezending van een aanslagbiljet is geen daad van rechtsingang: het geding wordt door de reclamatie van de belastingplichtige aan de rechtsmacht van de direc-teur van de belastingen onderworpen.

De verkwister blijft wettelijk bekwam om alleen te beslissen of hij het bedrag van zijn aanslag moet aan-vaarden of, integendeel, een reclamatie moet indienen bij de directeur der belastingen met de bijstand, dit maal, van zijn gerechtelijk raadsman.

Mr. Behets q.q. en Haegelsteen t./

De Belgische Staat, Minister van Financiën.

Gelet op het bestreden arrest, op 8 december 1964 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artt. 513, 514 van het B.W., 444 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 51, 59, par. 1, 60, 61, par. 3, van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948, 40, 41, 53 en 55 van de bij het koninklijk besluit van 22 september 1937 gecoördineerde koninklijke be-sluiten, genomen ter uitvoering van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

doordat het bestreden arrest beslist dat het aanslag-biljet op naam van een persoon aan wie een gerechtelijk raadsman is toegevoegd niet aan deze laatste moet wor-den betekend om de reclamatietermijn van art. 61, par. 3, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomsten-belastingen te doen lopen, maar dat het volstaat dat het wordt betekend aan de persoon die onder een gerechtelijk raadsman is gesteld,

terwijl het recht om een reclamatie in te dienen toe-behoort aan de gerechtelijke raadsman van de verkwister en deze door zijn gerechtelijk raadsman moet worden bijgestaan om zich op nuttige wijze te kunnen verdedi-gen, zodat, aangezien de reclamatietermijn begint te lopen vanaf de betekening van het aanslagbiljet, deze betekening, om geldig te zijn en de termijn te doen lopen, noodzakelijk moet worden gedaan aan de gerech-telijke raadsman zowel als aan de verkwister;

Overwegende dat volgens art. 513 van het B.W. de van een gerechtelijk raadsman voorziene persoon geen rechtsgedingen kan voeren, dit is in de zin van dit arti-kel rechtsvorderingen instellen of zich verdedigen voor een rechtscollege zonder de bijstand van zijn gerechtelijk raadsman;

Overwegende dat de toezending van het aanslagbiljet, eerste daad van de uitvoering, geen daad van rechts-ingang is; dat het geding door de reclamatie van de belastingplichtige aan de rechtsmacht van de directeur der belastingen wordt onderworpen;

Dat de verkwister wettelijk bekwam blijft om alleen te beslissen of hij het bedrag van zijn aanslag moet aan-vaarden of, integendeel, een reclamatie moet indienen bij de directeur der belastingen met de bijstand dit-maal van zijn gerechtelijk raadsman;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 17 maart 1966.

Eerste Voorzitter: M. Bayot.

Raadshere-Verslaggever: Baron Richard.

Eerste Advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaten: Mrs. Philips en Simont.

Arbeidscontract. — Band van ondergeschiktheid. — Kenmerken. — Onderscheid met huur van diensten of lastgeving.

Het bestaan van de band van ondergeschiktheid maakt een rechtsfeit uit.

Noch het contract van huur van diensten noch de lastgeving sluiten de mogelijkheid uit van een samenwerking tussen de contracterende partijen, van richtlijnen dat wil zeggen van onderrichtingen en algemene aanduidingen, van een op de verhuurder van diensten of de lasthebber door de gebruiker van de diensten of de lastgever uitgeoefende controle, van de verplichting, voor de eerste, zich elke dag naar een bepaalde plaats te begeven om bezit te nemen van de brieven die hem betreffen en aan de tweede het verslag te richten van zijn onderzoeken van de vorige dag, van een bestemming voor de bedrijvigheid van de eerste van een door de tweede bepaalde streek.

De verplichting voor de verhuurder van diensten of de lasthebber, uitsluitend aan de gebruiker van de diensten of aan de lastgever zijn « handelsbedrijvigheid » te wijden, het feit van afhoudingen of penaltiteiten die vertragingen of nalatigheden in de uitvoering van het werk bestraffen, het feit van verloven, die genomen worden indien deze gebruiker het ermee eens is, maken evenmin het bewijs uit van de staat van ondergeschiktheid die het bediendencontract kenmerkt.

Les Assurances du Crédit t./ Authom.

Gelet op de bestreden sententie, op 19 februari 1965 gewezen door de Werkrechtersraad van beroep te Namen, kamer voor bedienden;

Over het eerste middel, afgeleid in zijn tweede onderdeel, uit de schending van de artikels 97 van de Grondwet, 1710, 1779, 1787 van het Burgerlijk Wetboek, 1 en 5 van de wetten betreffende het bediendencontract gecoördineerd bij koninklijk besluit van 20 juli 1955 (gezegd artikel 5, aangevuld door de wet van 20 juli 1961, artikel 2), doordat de bestreden sententie beslist dat verweerder in dienst van eiseres geweest is in hoedanigheid van bediende; dat, volgens de redenen van deze beslissing, de kwalificatie van de litigieuze overeenkomst door de partijen, het feit van een op verweerder toegepaste fiscale aanslag als huur van diensten en de mening van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid ten deze niet dienend zijn, evenmin als de onderwerping van verweerder aan een andere werkgever, en de eerste rechter, terecht het bestaan van de band van ondergeschiktheid afgeleid heeft uit de samenvoeging van de zeven in de redenen van zijn beslissing overgenomen gegevens, terwijl van de door de rechter in aanmerking genomen feitenbepaling van een bedrijvigheidssector, aan verweerder opgelegde verplichting aan eiseres de exclusiviteit van zijn handelsbedrijvigheid voor te behouden, verplichting de richtlijnen van eiseres na te komen, voor de ontvangst van de brieven, de uitvoering van de onderzoeken en het opstellen van de verslagen die erop betrekking hebben, de bepaling van de bezoldiging volgens door eiseres bepaalde normen, de toepassing van afhoudingen en penaltiteiten, ingeval van nalatigheid, de toekenning van verloven door

schriftelijke nota's, geen enkel op zich zelf het bestaan impliceert van de band van ondergeschiktheid, die het bediendencontract kenmerkt, terwijl hun samenvoeging het evenmin impliceert, en deze elementen het bestaan van een contract van aanneming niet uitsluiten;

Overwegende dat na erop gewezen te hebben dat de rechter niet gebonden is door de door de partijen aan de overeenkomst gegeven qualificatie, dat het van weinig tel is dat krachtens de fiscale wetgeving het werk van verweerder als een huur van diensten aangeslagen werd en dat de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid geweigerd heeft verweerder te beschouwen als verbonden door een bediendencontract, ten slotte, en zonder uit dien hoofde bestreden te worden, dat geen enkele wetsbepaling verbiedt bij twee werkgevers in dienst te zijn, de sententie erop wijst dat de eerste rechter uit de in het middel aangeduide feitelijke elementen terecht afgeleid heeft dat er in hoofde van verweerder een band van ondergeschiktheid ten opzichte van eiseres bestond, die kenmerkend is voor het bediendencontract;

Overwegende dat het bestaan van deze band een rechtsfeit uitmaakt; dat het Hof bevoegdheid heeft om na te gaan of de rechter uit de feiten die hij vaststelt wettelijk het bestaan heeft kunnen afleiden van een band van ondergeschiktheid;

Overwegende dat noch afzonderlijk beschouwd, noch in hun geheel, de feiten waarop de rechter zijn beslissing steunt onverenigbaar zijn met het bestaan van een contract van aanneming; dat noch het contract van huur van diensten noch de lastgeving de mogelijkheid uitsluiten van een samenwerking tussen de contracterende partijen, van richtlijnen dat wil zeggen van onderrichtingen en algemene aanduidingen, van een op de verhuurder van diensten of de lasthebber door de gebruiker van de diensten of de lastgever uitgeoefende controle, van de verplichting voor de eerste, zich elke dag naar een bepaalde plaats te begeven om bezit te nemen van de brieven die hem betreffen en aan de tweede het verslag te richten van zijn onderzoeken de vorige dag of de dag zelve uitgevoerd, van de bestemming voor de bedrijvigheid van gene van een door deze bepaalde streek;

Dat de verplichting voor de verhuurder van diensten of de lasthebber, uitsluitend aan de gebruiker van de diensten of aan de lastgever zijn « handelsbedrijvigheid » te wijden, het feit van afhoudingen of penaltiteiten die vertragingen of nalatigheden in de uitvoering van het werk sanctioneren, dit van verloven die genomen worden indien deze gebruiker ermee eens is, evenmin het bewijs uitmaken van de staat van ondergeschiktheid die het bediendencontract kenmerkt;

Dat de sententie, dienvolgens, uit de enkele omstandigheden, waarop zij wijst, het bestaan van dergelijk contract niet heeft kunnen afleiden;

Overwegende dat het middel gegrond is;

Om die redenen:

Vernietigt de bestreden sententie;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten;

Verwijst de zaak naar de Werkrechtersraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 19 mei 1967.

Voorzitter : M. Belpaire.
Raadsheer-verslaggever : M. Rutsaert.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.
Advocaat : Mr. Van Ryn.

Overeenkomst. — Bedienden-contract. — Geschrift opgemaakt nadat de bediende in dienst was getreden. — Bewijskracht.

Bij het ontstaan van een overeenkomst gaat de wilsuiking van de partijen steeds aan het opmaken van het schriftelijk bewijs daarvan vooraf; bijgevolg verliest een geschrift geenszins zijn bewijskracht door de enkele omstandigheid dat het slechts na het sluiten van het akkoord tussen de partijen werd opgemaakt.

Ten deze vermeldde het geschrift, dat van 4 januari 1962 dagtekende, dat eiseres verweerder vanaf 1 januari 1962 in dienst nam. Uit de enkele omstandigheid dat de datum van ondertekening van het contract een latere datum is dan die van de indiensttreding van verweerder, heeft de rechter niet kunnen afleiden, zonder de bewijskracht van dat contract te miskennen, dat de werkelijk tussen partijen aangegane overeenkomst anders zou luiden dan in het geschrift is vermeld.

N.V. Bell Telephone t./ Dirickx.

Gelet op de bestreden sententie, op 15 maart 1966 gewezen door de Werkrechterraad van beroep te Antwerpen, kamer voor bedienden;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artt. 5 en 15 van de wetten op het bediendencontract, gecoördineerd bij koninklijk besluit van 20 juli 1955, 1, 1134, 1315, 1319, 1320 en 1322 tot 1333 van het B.W. en, voor zoveel als nodig, 97 van de Grondwet,

Doordat de bestreden sententie de vordering van verweerder gegrond verklaart en eiseres veroordeelt tot het betalen van een saldo van schadevergoeding, groot 198.000 frank, wegens contractbreuk en tot de afgifte van de wettelijke documenten op basis van deze som, met de gerechtelijke interesten en de kosten van beide aanleggen, op grond van de overweging « dat... vereist is dat wanneer een schriftelijk contract wordt opgemaakt, dit contract zou opgesteld zijn en door de partijen ondertekend vóór de indiensttreding; dat hier terzake blijkt dat de bediendenovereenkomst gedateerd werd op 4 januari 1962 wanneer de datum van indiensttreding vastgesteld werd zoniet op 1 januari dan toch op 2 januari 1962; dat aldus op het ogenblik van de ondertekening van het contract beroeper minstens twee dagen in dienst was en beroepene niet gerechtigd was om hem een bediendencontract op te dringen andersluidende dan het contract opgemaakt vóór de indiensttreding dat daar waar van dit contract geen geschrift bestaat, er voor recht dient gezegd te worden dat de beroeper aangeworven is geworden zonder schriftelijk contract en dat, meer bepaaldelijk wat de opzeggingstermijnen betreft, bij toepassing van art. 15, 2°, bij gebrek aan andersluidende overeenkomst dient gezegd te worden dat in dit geval de opzeggingsvergoeding door de rechter had dienen bepaald te worden »,

Terwijl, eerste onderdeel, geen enkele wetsbepaling verbiedt dat een onderhandse akte, die de vaststelling inhoudt van een tussen de partijen bestaande overeenkomst, door hen na het tot standkomen van die overeenkomst zou worden opgesteld en ondertekend, zodat de sententie de in het middel aangeduide bepalingen, met inbegrip van de artt. 1315, 1319, 1320 van het B.W., en 97 van de Grondwet heeft geschonden door in algemene termen te beslissen dat wanneer een schriftelijk contract wordt opgemaakt, dit contract, om een geldig bestaan te hebben, opgesteld moet zijn en door de partijen ondertekend,

Tweede onderdeel, het geschrift, gedateerd 4 januari 1962, ingevolge zijn inhoud zelf, en namelijk de erin voorkomende datum van indiensttreding, het « instrumentum » blijkt te zijn van het tussen partijen op een vroegere datum reeds bestaand « negotium », zodat de sententie, door te beslissen dat van dit « negotium » geen geschrift bestaat en dat het geschrift van 4 januari 1962 een andere overeenkomst concretiseert de bewijskracht van gezegd geschrift en dus de in het middel aangeduide wetsbepalingen, inzonderheid de artt. 1319, 1320 en 1322 van het B.W., heeft geschonden :

Overwegende dat de sententie verschillende veroordelingen ten laste van eiseres wegens contractbreuk, waaronder de veroordeling tot betaling van een saldo van een schadevergoeding uitspreekt, op grond van de beschouwing dat deze opzeggingsvergoeding in de zaak door de rechter dient bepaald te worden, aangezien het tussen partijen gesloten schriftelijk contract niet in aanmerking kan genomen worden omdat, wanneer een bediendencontract wordt opgemaakt, dit contract vóór de indiensttreding moet opgesteld en door de partijen ondertekend worden, dat ten deze het bediendencontract van 4 januari 1962 dagtekent wanneer de datum van indiensttreding zoniet op 1 januari dan toch op 2 januari 1962 vastgesteld werd en eiseres niet gerechtigd was verweerder een ander contract op te dringen dan het contract vóór de indiensttreding opgemaakt, zodat in rechte moet gezegd worden dat laatstgenoemde zonder contract werd aangeworven ;

Overwegende dat, bij het ontstaan van een overeenkomst, de wilsuiking van de partijen steeds aan het opmaken van het schriftelijk bewijs daarvan voorafgaat; dat een geschrift bijgevolg, geenszins zijn bewijskracht verliest door de enkele omstandigheid dat het slechts na het sluiten van het akkoord tussen de partijen werd opgemaakt ;

Overwegende dat in het onderhavige geval het geschrift, dat van 4 januari 1962 dagtekent, vermeldt dat eiseres vanaf 1 januari 1962 verweerder in dienst neemt; dat uit de enkele omstandigheid dat de datum van ondertekening van het contract een latere datum is dan die van de indiensttreding van verweerder, de rechter niet heeft kunnen afleiden, zonder de bewijskracht van dat contract te miskennen, dat de werkelijk tussen partijen aangegane overeenkomst anders zou luiden dan in het geschrift is vermeld ;

Om die redenen :

Vernietigt de bestreden sententie ;
Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing ;
Veroordeelt verweerder in de kosten ;
Verwijst de zaak naar de Werkrechterraad van beroep te Brussel, kamer voor bedienden.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

9e Kamer. — 8 juni 1967.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Liard en Grenez.

Advocaat-generaal : M. Cerckel.

Advocaten : Mrs. Laureyns en Van Dyck.

1. Verjaring in burgerlijke zaken. — Verjaringstermijn. — Conventionele verkorting.
2. Eis, wedereis en nieuwe eis. — Hoedanigheid. — Vermelding in de dagvaarding.

1. In een polis is bedongen : « Iedere aanvraag tot vergoeding die, nadat zij door de verzekeringsmaatschappij van de hand gewezen werd, niet voor de bevoegde rechtbank gebracht werd, zal na één jaar, te rekenen van de dag van het ongeval af, ten gunste van de verzekeringsmaatschappij verjaren ».

Zulk streng en van het gemene recht scherp afwijkend beding in een toetredingscontract moet te goeder trouw worden uitgevoerd, d.i. met inachtneming van de twee bedongen uitgangspunten : 1) de dag van het ongeval en 2) de datum waarop de aanvraag door de verzekeraar van de hand wordt gewezen. Er moet vermeden worden dat de verzekeraar met het doen of laten aanslepen van de besprekingen met de belanghebbende, maandenlang tot zelfs één jaar na het ongeval, die belanghebbende, al dan niet opzettelijk zou kunnen bedriegen.

Daaruit dient te worden afgeleid dat de termijn geschorst blijft zolang de verzekeraar de besprekingen niet heeft afgesloten met een uitdrukkelijke weigering de gevorderde vergoedingen in der minne te betalen.

2. Spijt de omstandigheid dat, tengevolge van een materiële vergetelheid, eiseres, die in de dagvaarding verklaarde op te treden voor haar minderjarige kinderen « in hoedanigheid van moeder », verzuimde uitdrukkelijk te vermelden dat zij hun « wettige voorged » was, is die dagvaarding toch regelmatig en kon ze de rechten van gedaagde niet schaden, nu het volstond dat eiseres in de loop van het geding bewees dat zij over de vereiste macht beschikte om voor haar kinderen in rechte op te treden.

Aerts t./ N.V. Helvetia.

Gezien, in eensluitende uitgifte, het vonnis gewezen op 28 maart 1961, door de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, betekend op 12 juni 1961 en waartegen op 3 juli 1961, beroep, regelmatig naar vorm en tijd werd ingesteld ;

Gelet op de hervatting van het geding bij akte ten paleize, de dato 28 maart 1966 betekend door tweede appellant Aerts Jean, sinds 2 oktober 1965 meerderjarig geworden ;

Aangezien wijlen Aerts Jozef, echtgenoot en vader van appellanten, met geïntimeerde een polis gesloten had tot persoonlijke verzekering tegen ongevallen van alle aard en hij, op 9 december 1957 overleed, tengevolge van een ongeval dat hem op 9 november 1957 overkwam ;

Aangezien de eerste rechter de door geïntimeerde vóór alle ander verweer opgeworpen verjaring van de is beaamd heeft op grond van artikel 16 der polis, dat als volgt luidt : « iedere aanvraag tot vergoeding die, nadat zij door de N.V. Helvetia van de hand gewezen werd, niet voor de bevoegde rechtbank gebracht werd, zal na één jaar, te rekenen van de dag van het ongeval af, ten gunste van de N.V. Helvetia verjaren » ;

Aangezien zulke strenge en van het gemeen recht scherp

afwijkende clausule in een toetredingscontract te goeder trouw dient te worden uitgevoerd, namelijk met inachtneming van de twee erin bedongen uitgangspunten, te weten : 1° de dag van het ongeval en 2° de datum waarop de aanvraag door de verzekeraar van de hand wordt gewezen ;

Aangezien alleszins moet worden vermeden dat de verzekeringsmaatschappij met het doen of laten aanslepen der besprekingen met de belanghebbende aan de vergoeding, maandenlang, ja zelfs tot na één jaar te rekenen vanaf het ongeval, laatstvermelde partij, al dan niet opzettelijk, zou kunnen bedriegen ;

Aangezien uit al hetgeen voorafgaat dient te worden afgeleid dat bewuste vervaltermijn geschorst blijft zolang de verzekeringsmaatschappij de besprekingen niet heeft afgesloten met uitdrukkelijke weigering de gevorderde vergoedingen in der minne te betalen ;

Aangezien zulks ter zake slechts op 13 oktober 1958 plaats greep, waaruit volgt dat op 18 september 1959, binnen de bedongen termijn van één jaar, werd gedagvaard ;

Aangezien spijs de omstandigheid dat, tengevolge van een materiële vergetelheid, appellante Aerts Maria, die in dit exploit voor haar minderjarige kinderen « in hoedanigheid van moeder » verklaarde op te treden, verzuimde uitdrukkelijk te vermelden dat zij hun « wettige voorged » was, bewuste dagvaarding niettemin regelmatig is en de rechten van geïntimeerde niet heeft kunnen schaden, waar het aan gezegde appellante volstond in de loop van het geding het bewijs bij te brengen dat zij over de vereiste macht beschikte om voor haar kinderen in rechte op te treden ;

Aangezien, in het beschikkend gedeelte van haar besluiten voor het Hof, geïntimeerde in tweede orde tot de onontvankelijkheid van de vordering concludeert, doch daartoe geen enkel dienende reden aanduidt, terwijl evenmin enig middel van ambtswege zou mogen opgeworpen worden ;

Aangezien geïntimeerde ten gronde aanvoert dat het ongeval te wijten is aan een zware fout door de verzekeringsnemer bedreven in staat van lichte dronkenschap en derhalve, op grond van artikel 1 D van de polis, van het verzekerd risico uitgesloten ;

Aangezien vaststaat dat het alcoholgehalte in het bloed van het slachtoffer 1,20 à 1,25 gram per liter bedroeg, waarbij, luidens het gerechtsdeskundig verslag van Dr. Vannermen, de meeste personen kleine tekens van dronkenschap vertonen ;

Aangezien, aan de andere kant, uit het strafrechtelijk onderzoek blijkt dat wijlen Jozef Aerts op zijn bromfiets het motorrijwiel aanreed van zekere Kerkhofs (die daarom veroordeeld werd wegens onvrijwillige doding) en daarna met een regelmatig gestationeerd autovoertuig in botsing kwam ;

Aangezien, alhoewel de correctionele rechtbank geoordeeld heeft dat Aerts voor de helft verantwoordelijk was voor het ongeval, nochtans uit de overgelegde bewijselementen niet met de vereiste zekerheid afgeleid kan worden dat zijn gedraging dusdanig is geweest dat hij bewust was of moest zijn van de vergering van het verzekerd risico, waaruit volgt dat de beweerde zware fout niet ten genoegte van rechte bewezen is ;

Aangezien de gevorderde vergoedingen op grond van de polis verantwoord zijn, met deze verbetering echter dat, luidens artikel 4 der algemene voorwaarden, van het verzekerd overlijdenskapitaal afgetrokken moet worden de vergoedingen voor invaliditeit uit hetzelfde ongeval voortspuitend ;

Om deze redenen, het Hof :

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Gehoord, in openbare zitting, het conform advies van

de Heer Advocaat-Generaal Cerckel,

Alle andere, meer omvattende of strijdige besluiten verwerpend,

Geeft akte aan Aerts Jean dat hij het geding hervat;

Ontvangt het beroep;

Doet het bestreden vonnis teniet;

Wijzigende:

stelt vast dat de vordering niet verjaard is;

ontvangt de eis;

veroordeelt geïntimeerde aan appellanten te betalen in verhouding met de rechten van de weduwe in de huwelijksgemeenschap en met eenieders rechten in de erfenis van wijlen Aerts Jozef, 2.025 fr. en aan appellant Aerts Jean 150.000 — 2.025 = 147.975 fr., te vermeerderen met de verwijlrenten vanaf 9 december 1957 tot 18 september 1959 en met de gerechtelijke intresten sindsdien; wijst het meergevorderde af;

beveelt dat de gelden die aldus aan de minderjarigen zullen toekomen, op spaarboekjes van de « Algemene Spaar- en Lijfrentekas » zullen gestort worden, met beding van voorbehoud totdat zij de ouderdom van 21 jaar zullen hebben bereikt;

verwijst geïntimeerde in de kosten in eerste aanleg;

Veroordeelt haar insgelijks tot de kosten in beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer. — 9 januari 1967.

Voorzitter: M. De Bie.

Openbaar Ministerie: M. Raynaud.

Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Overeenkomst betreffende het bezoekrecht. — Wijziging na echtscheiding.

In de overeenkomst die partijen bij het instellen van de procedure tot echtscheiding door onderlinge toestemming hadden gesloten, was het kind aan de vrouw toevertrouwd en was het bezoekrecht van de man geregeld. De man dagvaardt na de echtscheiding om een andere regeling te bekomen.

Daar de rechtbanken bevoegd zijn om de uitoefening van de ouderlijke macht aan hun controle te onderwerpen, is de vordering ontvankelijk. De rechtbank moet zich bij haar oordeel alleen door het belang van het kind laten leiden.

In casu verwerpt de rechtbank de eis tot omzetting van een wekelijks bezoekrecht van één dag in een tweewekelijks bezoekrecht van twee dagen, omdat enkel het belang van de man door de wijziging zou gediend zijn. De rechtbank verwerpt eveneens een vraag betreffende de regeling van de vacantie, waarover de partijen geen overeenkomst gesloten hadden.

X. t./ Y.

Overwegende dat partijen, die gehuwd waren op 1 augustus 1959, een procedure in echtscheiding bij wederzijdse toestemming gevoerd hebben, die afgesloten werd na overschrijving van het vonnis de dato 1 december 1965 hetwelk de echtscheiding toeliet;

Overwegende dat luidens het akkoord tussen partijen vastgelegd in de akte van Notaris Jules Beuckelaers te Berchem van 9 november 1964, de hoede over het kind, geboren te, op 21 juni 1961, aan huidige verweerster werd toevertrouwd en tevens een bezoekrecht in voordeel van huidige aanlegger voorzien werd, één dag in de week, hetzij zaterdags of zondags de ganse dag;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding van 11 juni

1966 strekt tot wijziging van deze regeling nl. door deze om te zetten in een veertiendaags bezoek van zaterdag twaalf uur tot zondagavond twintig uur; dat tevens een nieuwe eis gesteld werd strekkende tot een regeling van de verlofperiodes, om reden « partijen in hun overeenkomst nagelaten hebben het bezoekrecht te regelen voor wat verlofperiodes aangaat »;

Overwegende dat in zittingsbesluiten aanlegger verder gaat dan in de inleidende dagvaarding voorzien en het veertiendaags bezoekrecht wil doen uitstrekken van de zaterdag negen uur tot de zondag tweeëntwintig uur;

Overwegende dat deze laatste eis verder gaat dan deze, die gesteld werd in de inleidende dagvaarding, en hij in elk geval dient herleid tot de termen van de inleidende dagvaarding;

Overwegende dat dient nagegaan of de mogelijkheid bestaat voor de Rechtbanken om in te grijpen in het regime dat de echtgenoten en ouders contractueel hebben vastgelegd op het ogenblik van de instelling van hun procedure in scheiding bij wederzijdse toestemming;

Overwegende dat de ontbinding van het huwelijk niets afdoet aan het voortbestaan van de ouderlijke macht;

Overwegende dat deze ouderlijke macht o.m. het dubbele kenmerk heeft, enerzijds dat zij de openbare orde raakt, en anderzijds dat zij in functie staat van de plichten, welke daaruit ten opzichte van de kinderen voortvloeien, waarbij het belang van de kinderen dat der ouderlijke macht primeert;

Overwegende dat aldus de Rechtbanken steeds bevoegd zijn om de uitoefening van de ouderlijke macht aan hun controle te onderwerpen, hetzij op vordering van een der ouders, hetzij op vordering van de Procureur des Konings, of, naar voorzien, van de familieraad;

Overwegende dat aldus een vordering strekkend tot wijziging van het notarieel vastgelegde akkoord van partijen *wel ontvankelijk is*;

* * *

Ten gronde:

Overwegende dat wanneer de Rechtbanken kennis nemen van dergelijke vordering, zij in hun oordeel dienen geleid te worden *alléén door het belang van het kind*; dat enkel dit belang van het kind een wijziging van de overeenkomst kan wettigen en dan slechts in gevallen waarin dit imperatief geeist is: (Luik: 19 november 1052, Pas. 1953, II-53; Brussel, 21 mei 1958, J. Trib. 1958, 622; Brussel, 29 oktober 1952, J. Trib. 1953, p. 220; Brussel, 1 juli 1957, Rev. Dr. Fam. 1957, 253);

Overwegende dat hieruit volgt dat een vraag tot wijziging, ingegeven door andere dan de imperatieve belangen van het kind, dient verworpen;

Overwegende dat ter zake, uit de debatten en uit de elementen der dossiers, niet gebleken is dat de gevraagde wijziging een gewichtig voordeel voor het kind van partijen zou medebrengen; dat veeleer gebleken is dat het de gading van aanlegger is, die ingevolge zijn verandering van woonplaats, het doorslaggevend motief van de actie is;

Overwegende dat er geen reden is om een gans nieuwe regeling aangaande de verloven in te voeren, daar waar partijen hierover niets bepaald hadden;

Overwegende dat hierin des te voorzichtiger moet opgetreden worden, daar zulke belangrijke ingreep in de overeenkomst van partijen mogelijk kan ingaan tegen de inzichten, die bestonden op het ogenblik der ondertekening van de overeenkomst en dus de vraag moge doen rijzen of er wel een akkoord zou kunnen bereikt zijn op grond of met inbegrip van deze nieuwe voorwaarden;

Overwegende dat hieruit volgt dat de eis wel ontvankelijk is doch als *ongegrond* dient verworpen;

Om deze redenen:
De Rechtbank,

Gehoord in openbare zitting van 20 december 1966 het eensluidend advies van de Heer Raynaud, Substituut-Pro-cureur des Konings, gegeven in de Nederlandse taal;

Rechtdoende op tegenspraak;

Alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Verklaart de vordering ontvankelijk doch ongegrond;

Dienvolgens wijst aanlegger af van zijn eis en veroor-deelt hem tot al de kosten van het geding.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

27 februari 1967.

Voorzitter: M. Croonen.

Rechters: MM. R. Buelens en Janssens.

Advokaten: Mrs Coel en Maerten.

Vonnis. — Herstelling materiële vergissing. — Bevoegdheid (in burgerlijke zaken). — Rechtsaanleg.

1. Vonnis van de heer Vrederechter bevestigd in zijn geheel in beroep. Heeft zijn volle uitwerking bekomen alsof er geen beroep was tegen ingesteld.
2. De rechtbank van eerste aanleg welke gezeteld heeft in graad van beroep omtrent een vonnis geveld door de heer Vrederechter, is niet bevoegd tot het rechtzetten van een materiële vergissing voorkomend in het vonnis van de heer Vrederechter.
3. De materiële vergissing moet verbeterd worden door de eerste rechter. De vordering hiertoe moet vatbaar zijn voor beroep.
4. Geen enkele partij mag van een rechtsaanleg beroofd worden.

Rosseau t./ Certiaens & Van den Bergh.

Aangezien de vordering van eisers, vervat in de inleidende dagvaarding gegeven bij geregistreerd exploit van gerechtsdeurwaarder A. Wijnen van Lier dd. 6-7-1966, er toe strekt te horen zeggen dat de alinea 4 van het beschikkend gedeelte van het vonnis van 29-8-1963, geveld door de heer Vrederechter van het kanton Lier, bevestigd door het vonnis van 8-2-1965, geveld door de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, zetelende in graad van beroep, als volgt dient vervuldigd: « te zeggen voor recht dat het eigendom van aanleggers, zijnde een huis met aanhorigheden, hof en aankleven, gelegen te Berlaar, ter plaatse Sollevelden, thans gekend ten kadaster onder wijk B, nr. 309/n en 315/b, hebbende een grootte van 10 a. 30 ca., uitwegenis zal nemen over een breedte van drie meter naar de Itegembaan, over het perceel grond, toebehorende aan verweerder Van den Bergh gekend ten kadaster onder B/282/g en over de percelen grond toebehorende aan verweerder Certiaens, gekend ten kadaster onder nr. 307/b en 308/L; dit alles volgens het voorstel van deskundige Talboom in zijn verslag van 13-3-1961 en vermeld op plan II van deze deskundige als voorgestelde uitweg » en door hem uitgestippeld »;

Aangezien uit voormeld exploit van rechtsingang blijkt dat eisers de rechtzetting wensen te bekomen van een materiële vergissing voorkomend in het vonnis van de heer Vrederechter van het kanton Lier, bevestigd door het vonnis dezer Rechtbank dd. 8 februari 1965;

De bevoegdheid:

Aangezien eerste verweerder voorhoudt dat deze Rechtbank onbevoegd is tot het rechtzetten van een materiële vergissing voorkomende in het vonnis van de heer Vrederechter;

Aangezien het vonnis in beroep uitgesproken door deze Rechtbank dd. 8 februari 1965 de vonnissen van de heer Vrederechter van Lier uitgesproken dd. 3 december 1959 en 29 augustus 1963 volkomen bevestigt; dat door deze bevestiging deze Rechtbank haar bevoegdheid terzake volledig heeft uitgeput en dat het devolutief effect van het beroep — ingesteld door Certiaens dd. 9-11-1963 tegen voornoemde vonnissen van de heer Vrederechter een einde heeft genomen door het vonnis van bevestiging (zie R.P.D.B. V^o Appel en matière civile et commerciale nr 523);

Aangezien, ingevolge de bevestiging door deze Rechtbank van de vonnissen van de heer Vrederechter het beroep ongedaan werd gemaakt en een toestand werd geschapen waarin alles hoeft te verlopen alsof er geen beroep was ingesteld (Luik Ver. 1e en 2e K., 22-11-1951, Pas. 1952 II, 19); dat derhalve het eindvonnis van de heer Vrederechter zijn volle uitwerking moet bekomen alsof er geen beroep was tegen ingesteld

Aangezien bovendien uit de termen van de inleidende dagvaarding onbetwistbaar blijkt dat huidige vordering niet strekt tot interpretatie van het vonnis dezer Rechtbank dd. 8-2-1965, doch wel tot verbetering van een materiële vergissing door het vonnis van de heer Vrederechter van 29-8-1963 te « vervolledigen »; dat het gevolg dat aan een dergelijke vordering wordt gegeven vatbaar moet zijn voor beroep en geen enkele partij van een rechtsaanleg kan beroofd worden;

Aangezien derhalve deze Rechtbank onbevoegd is;

Aangezien de beschikkingen van artikels 2. 24. 34. 36. 37. 40. 41. der wet van 15-6-1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden nageleefd;

Om deze redenen,

de Rechtbank, zetelende in graad van hoger beroep, alle verdere en strijdige besluiten verwerpend, verklaart zich onbevoegd om over de ingestelde vordering te kennen.

Veroordeelt eiser tot de kosten van het geding.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUSSEL

7e Kamer. — 29 juni 1966.

Voorzitter: M. Van Dijk.

Referendaris: M. Verdoodt.

Advocaten: Mrs. Favart en Van Caekenberghe.

Merken. — Onrechtmatige mededinging. — Vennootschapsbenaming.

Eiseres, die verscheidene internationale inschrijvingen van het merk Calor heeft en het woord Calor in haar vennootschapsbenaming voert, eist terecht dat aan gedaagde wordt opgelegd het woord Calor uit haar benaming (Belgo-Calor) te verwijderen en dat haar verboden wordt het met welke doeleinden ook, inzonderheid voor de aanduiding van verwarmingsapparaten, te bezigen.

Aan de rechtmatigheid van het merk van eiseres doet geen afbreuk de omstandigheid dat het Latijnse of Franse woord « calor » het stamwoord is van een aantal benamingen. Het heeft ook geen belang dat het banaal is, want eiseres heeft er het eerst gebruik van

gemaakt en het heeft voldoende onderscheidend vermogen.

De toevoeging van «Belgo» sluit de verwarring niet uit, maar werkt ze integendeel in de hand door te doen geloven dat de maatschappij Belgo-Calor een filiale is van de Franse N.V. Calor. Zonder belang is dat andere vennootschappen de stam «calor» in hun benaming gebruiken.

N.V. Calor t./ P.V.B.A. Belgo-Calor.

Gezien inzake nr. 2.181 van de N.V. «Calor» tegen de p.v.b.a. «Belgo-Calor», het geboekt exploit van rechts-ingang dd. 22-7-1963 en in de vordering nr. 15.391 van de N.V. «Calor» tegen Dhr. Geeroms, de geboekte dagvaarding-dagstelling van 18-2-1966;

Gezien de door de gedingvoerende partijen genomen zittingsconclusiën, evenals de aanvullende besluiten van Dhr. Geeroms;

Overwegende dat de onder nr. 2.181 der algemene rol ingeschreven vordering er, in hoofdorde, toe strekt:

1. de gedaagde vennootschap zich te horen zeggen, dat het gebruik door haar van de benaming «Belgo-Calor» een daad van oneerlijke mededinging uitmaakt wegens inbreuk op de rechten van eiseres op haar merk en op haar handelsnaam «Calor» en uit hoofde van tegenstrijdigheid met de voorschriften van art. 117 der samengeoördene wetten op de handelsvennootschappen;

2. dienvolgens, zich verbod te horen opleggen nog gebruik te maken van de benaming «Belgo-Calor» en zich te horen veroordelen om haar maatschappelijke benaming te veranderen door het woord «Calor» erin te doen verdwijnen, zulks binnen de vijftien dagen van de betekening van het tussen te komen vonnis en onder zulke straffen als naar recht;

3. verweerster zich te horen veroordelen aan eiseres een som van 50.000 fr. als schadevergoeding te betalen, onder voorbehoud van latere verhoging in de loop of in de voortzetting der zaak;

4. eiseres te horen machtigen het tussen te komen vonnis bekend te maken, voorafgegaan van de aanduiding der partijen en onder de titel in blokletters van «Gerechtigd Herstel», geheel of gedeeltelijk, in het Nederlands of in het Frans, in drie dagbladen of tijdschriften, dit alles naar keuze van eiseres en op kosten van verweerster, gezegde kosten terugvorderbaar zijnde op eenvoudige overlegging van de rekeningen der uitgevers of drukkers en van de vertaler;

Overwegende dat de eis nr. 15.391 er hoofdzakelijk naar streeft lastens verweerder Geeroms dezelfde veroordelingen als in de eerste zaak te horen uitspreken;

Overwegende dat beide zaken dus ontegensprekelijk verknocht zijn en dat het bijgevolg past ze als dusdanig te voegen en door één enkel vonnis te beslechten;

Overwegende dat luidens notariële akte, verleden vóór Mr. Achille Eeman notaris te Lebbeke, de 25-8-1965, de verwerende vennootschap ontbonden en vereffend is door de vereniging van al hare aandelen in handen van verweerder, de activiteit der vennootschap heeft opgehouden sedert 1-1-1965, alle passief werd aangezuiverd en haar ganse bezit in handen is van voormelde verweerder;

Overwegende dat verweerder Geeroms zich akkoord verklaart om het eerste geding te hernemen;

Overwegende dat eiseres titularis is van verschillende internationale inschrijvingen van het merk-benaming «Calor» — waaronder deze dragende nrs 242.112 en 242.113 van 14-4-1961 — zulks voor de aanduiding van verscheidene soorten apparaten zoals electro-huishoudelijke, verlichtings- en verwarmingstoestellen;

Overwegende dat ze ontegensprekelijk recht heeft op

bescherming te haren gunste van de benaming «Calor», niet enkel krachtens voormelde internationale merken-inschrijvingen, maar ook op grond van art. 8 der internationale overeenkomst van Unie voor bescherming van de nijverheidseigendom, daar de benaming «Calor» het kenschetsende en voornaamste element harer maatschappelijke benaming is;

Overwegende dat het gebruik der benaming «Belgo-Calor» door de ontbonden vennootschap en thans door verweerder voor de verkoop van allerlei soorten verwarmingstoestellen, klaarblijkelijk een inbreuk was en is op de rechten van eiseres op de handelsnaam en het merk-benaming «Calor», gebruik dat van aard was en is om in de geest van het publiek verwarringen tussen de ondernemingen en de producten der verwerende partijen en van eiseres te doen ontstaan;

Dat immers de benaming «Belgo-Calor» doet geloven, dat de Belgische onderneming een aanverwant bedrijf of een filiaal van eiseres is, wier onderneming en producten sinds geruime tijd op de markt der electro-huishoudelijke apparaten voorhanden zijn, en dat het gebruik ervan aan de ontbonden vennootschap en aan verweerder uit de oude reputatie van eiseres en van haar producten voorzeker een onrechtmatig voordeel verschafte en thans nog verstrekt;

Overwegende dat zo het woord «Calor» een Latijns of Frans stamwoord van een zeker aantal benamingen uitmaakt, zulks niet wegneemt dat het alleszins vanwege eiseres het voorwerp heeft uitgemaakt van een inbezitname waarvan de wettelijkheid niet kan worden betwist;

Dat het, vroeger zoals thans, een merk, een handelsnaam en een maatschappelijke benaming is, die volstrekt kunnen worden beschermd en zulks ook zijn;

Dat immers een teken, om een geldig merk te zijn, niet origineel hoeft te zijn; dat het recht op het merk geen scheppingsrecht maar een recht van inbezitname is; dat van geen belang is het feit, dat het woord «Calor» een banaal woord is, waarvan de betekenis gekend is; dat het volstaat vast te stellen, dat de vennootschap Calor er de eerste gebruik heeft van gemaakt om verwarmingsapparaten aan te duiden; dat anderzijds het onderscheidend karakter van een teken afhankelijk is van de faculteit die dat teken bezit om het product, dat het aanduidt, te vereenzelvigen; dat, dienvolgens, een teken distinctief is in zover het noch noodzakelijk, noch gebruikelijk, noch enkel descriptief is van de natuur der substantiële hoedanigheden of van de bestemming van het product (cfr. door eiseres voorgelegd arrest dd. 10-11-1964 van het Hof van beroep te Parijs, inzake Calor t./ Elcalor);

Overwegende, daarenboven, dat het gebruik door de ontbonden vennootschap en door verweerder van de benaming «Belgo-Calor» niet enkel een oneerlijke mededinging is als inbreuk op aanlegsters rechten op haar merk en handelsnaam «Calor», maar dat het tevens met de voorschriften van art. 117 der samengeoördene wetten op de handelsvennootschappen strijdig is;

Dat zonder enig belang is het feit dat andere vennootschappen in haar maatschappelijke benaming de stam «Calor» gebruiken, vermits het er terzake enkel om gaat de mogelijkheid van verwarring tussen het merk, de maatschappelijke benaming en de handelsnaam van eiseres en de door verwerende partijen aangewende benaming «Belgo-Calor» te overwegen;

Dat in dit opzicht dient te worden onderstreept, dat de toevoeging van het woord «Belgo» — verre van, zoals verweerder voorhoudt, de verwarring uit te sluiten — deze laatste eerder in de hand werkt met verkeerdelijk te doen geloven, dat «Belgo-Calor» een filiaal of een succersale van eiseres is;

Overwegende dat de hiervorenaangehaalde grondbeginselen nog zeer onlangs werden bevestigd door de « Tribunal de grande instance de la Seine », bij door eiser voorgelegd vonnis dd. 27-11-1964, inzake van eiseres tegen Calorex ;

Overwegende wat de vergoeding der aan eiseres berekende schade aangaat, dat het — bij gemis aan preciese gegevens — billijk voorkomt deze ex aequo et bono op de som van 10.000 fr. te beramen ;

Overwegende, tenslotte, dat de hiernabevolen publiciteit zal volstaan om de gevolgen der vergissingen, die onvermijdelijk zijn begaan en in de geest der cliënteel werden veroorzaakt, te doen verdwijnen ;

Overwegende dat de vorderingen, in deze omstandigheden, grotendeels gegrond voorkomen ;

Om deze redenen, de Rechtbank.

Gelet op artikels 4 en volgende der wet van 15-5-1935 ;
Op tegenspraak beslissende en alle andere conclusiën verwerpende ;

Voegt als verknocht de beide op de algemene rol onder nummers 2.181 en 15.391 ingeschreven vorderingen en door één en hetzelfde vonnis beslissende ;

Verleent er aan verweerster akte van, dat hij zich akkoord verklaart het eerste geding te hernemen ;

Zegt beide vorderingen ontvankelijk en grotendeels gegrond ;

Zegt dienvolgens voor recht dat het gebruik door verweerster en verweerder van de benaming « Belgo-Calor » een daad van oneerlijke mededinging was en is, om reden van inbreuk op de rechten van eiseres op haar merk, haar handelsnaam en haar maatschappelijke benaming « Calor » en dat het, daarenboven, strijdig met de voorschriften van art. 117 der samengeordende wetten op de handelsvennootschappen is ;

Legt, derhalve, aan verweerder verbod op om de benaming « Belgo-Calor » nog te gebruiken onder gelijk welke vorm en tot gelijk welk doeleinden en veroordeelt hem de benaming « Belgo-Calor » te wijzigen met er het woord Calor uit te verwijderen, zulks binnen de vijftien dagen van de betekening van huidig vonnis ;

Veroordeelt verweerder tot betaling aan eiseres, ten titel van schadevergoeding, van de som van 10.000 fr. ;

Veroordeelt verweerder van nu af tot betaling aan eiseres, ten titel van forfaitaire schadevergoeding, van de som van 1.000 fr. voor elke dag vertraging in de uitvoering van de te zijnen laste uitgesproken veroordeling in verband met de hierbovenbevolen wijziging der benaming « Belgo-Calor » ;

Machtigt eiseres om onderhavig vonnis bekend te maken in twee dagbladen of Belgische revues, één in de Franse en één in de Nederlandse taal, onder de titel in grote karakterletters « Gerechtelijk Herstel », de kosten dezer bekendmakingen, evenals deze van vertaling van het vonnis, inzonderbaar zijnde ten laste van verweerder op eenvoudige vertoon van het kwijtschrift van drukkers of uitgevers en vertaler ;

Wijst het overige van aanlegsters vorderingen als ongegrond af ;

Veroordeelt verweerder tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten van beide vorderingen, heden in totaal begroot op 2.077 fr. ;

Verklaart dit vonnis, behoudens de verwijzing in de kosten, uitvoerbaar bij voorraad, ondanks hoger beroep en zonder borgstelling ;

VREDEGERECHT ANTWERPEN.

2e Kanton. — 26 september 1966.

Plv. Vrederechter : M. Henri Boonen.

Advocaten : Mrs. Van der Straeten en Schöller.

Onteigening ten openbare nutte. — Bevoegdheid der Rechtbanken. — Nietigheid en schadevergoeding.

1. De rechtbanken en Hoven bezitten de bevoegdheid om zowel de interne als de externe wettelijkheid van administratieve besluiten te onderzoeken, en derhalve ook de wettelijkheid te onderzoeken van een Koninklijk Besluit dat, krachtens art. 34 van de wet van 29 maart 1962 op Stedebouw en de ruimtelijke ordening en een van de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening ten algemene nutte, vaststelt dat de onmiddellijke inbezitting van een te onteigenen goed onontbeerlijk is.
2. Een K.B. — in casu getroffen op 6-11-1956 — dat vaststelt dat de onmiddellijke inbezitting onontbeerlijk is en de rechtspleging van onteigening bij hoogdringende omstandigheden voorschrijft, wordt naar zijn wettelijkheid beoordeeld op de datum dat het genomen wordt.
3. De Koning oordeelt soeverein over de hoogdringendheid inzake onteigening ten algemene nutte, terwijl machtsafwijking in hoofde van het bestuur niet bewezen is.
4. Het laatijdig instellen ener onteigeningsproceduur — in casu in 1966 — heeft de onwettelijkheid van het onteigeningsbesluit niet tot gevolg. Gebeurlijke nalatigheid van het onteigend bestuur kan aanleiding geven tot schadevergoeding.
5. De onjuiste weergave van het K.B. van onteigening, gehecht aan de dagvaarding in onteigening, heeft de belangen van de verweerders niet geschaad ; zij kunnen derhalve deze nietigheid niet inroepen.

Stad Antwerpen t./ M. Th. Muller, J. M. Holthof en ctn.
en P.V.B.A. Drukkerij Holthof.

Overwegende dat verweerders en de tussenkomende partij de volgende verweermiddelen doen gelden :

1° Het Koninklijk Besluit van 6 november 1956, dat voorgesteld wordt als een decreet van hoogdringendheid in de zin van het wetsbesluit van 2 december 1946, betreffende de Stedebouw en van de wet van 3 januari 1934, kan niet toegepast worden daar de ingeroepen hoogdringendheid niet bestaat ;

2° Het Koninklijk Besluit van 6 november 1956 is, als decreet van hoogdringendheid nietig omdat het noch in zijn overwegingen, noch in zijn beschikkend gedeelte de noodzakelijkheid van een onmiddellijke inbezitting vaststelt ;

Overwegende dat de rechter, overeenkomstig een blijkbaar vaststaande rechtspraak van het Hof van Cassatie (onder andere arresten 14 juni 1948, Pas. 1948, 1, 375 ; 18 dec. 1953, Pas. 1954, 1, 320) en van de Raad van State (onder andere arresten van 27 februari 1962, J.T. 1962, 437, met strijdig advies van substituuat auditeur J. Hoefler ; 28 januari 1964, Res. et jur. im. p. 125 ; 9 maart 1965, Rev. comm. p. 101) en het overwegend deel van de lagere rechtsmachten (Vred. Ukkel 27 juni 1956, J.T. 480 met noot van C. Cambier ; Ekeren 7 juli 1959, R.W. 1959-1960, 1281 ; Doornik 20 dec. 1961 J.T. 441 ; Mechelen 23 maart 1962, R.W. 1962-63, 390 ; Boom 9 nov. 1960, R.W. 61-21, 283 ; Oostende 12 juni 1963, R.W. 1963-64, 565 ; Rb. Kortrijk 11 okt. 1962, R.W. 1962-63, 1399) zowel de externe als interne wettelijkheid van de administratieve akten behoort te beoordelen ;

Overwegende dat deze rechtspraak slechts de logische toepassing is van artikel 107 der Grondwet en, inzake ont-eigeningen, de toepassing van de op dat stuk bestaande uitdrukkelijke wetsbepalingen; dat bedoeld artikel der Grondwet en bedoelde wetsartikelen een splitsing of beperking der controle omtrent de wettelijkheid van de bestuurlijke akten eenvoudig uitsluiten;

Overwegende dat eiseres aanvoert dat de Vrederechter krachtens de wet van 26 juli 1962 niet meer bevoegd zou zijn om over de zogenaamde interne wettelijkheid van een Koninklijk Besluit te oordelen, derhalve onder andere niet over de in dit Koninklijk Besluit ingeroepen motieven, over de hoogdringendheid of de noodzakelijkheid van de onteigening en bijgevolg evenmin over machtsoverschrijding of machtsafwendung waarmee dit Koninklijk Besluit zou zijn aangetast;

Dat eiseres voor haar betoog steunt op een artikel van subsittuut-auditeur van de Raad van State J. Hoeffler (L'incendie de la loi du 26 juillet 1962 sur la compétence du Conseil d'Etat en matière d'expropriation, Rc. du droit adm., 1), die naar aanleiding van de wet van 26 juli 1962 opnieuw de gelegenheid kreeg om zijn stelling dat alleen de Raad van State bevoegd zou zijn om over de zogenaamde interne wettelijkheid van een bestuurshandeling te oordelen — welke stelling echter niet werd aanvaard (zie arresten van de Raad van State en van het Hof van Cassatie, hoger vermeld) — te verdedigen;

Dat volgens Hoeffler onder andere artikel 7 der wet van 26 juli 1962 elke controle van de vrederechter omtrent de wettelijkheid van de bestuurshandeling zou uitsluiten en deze controle uitsluitend tot de bevoegdheid van de Raad van State zou behoren;

Overwegende dat het ons echter wil voorkomen dat de schijnbaar inderhaast gemaakte en in vele opzichten onberedeneerde en onvolledige wet van 26 juli 1962 en name-lijk artikel 7, dat in feite slechts de weergave is van de artikels 4 en 5 der wet van 17 april 1835, precies de rechter de verplichting oplegt de regelmatigheid van de vordering en de vervulling van de door de wet voorgeschreven formaliteiten te beoordelen;

Overwegende inderdaad dat een beoordeling van de regelmatigheid ener vordering een beoordeling van de regelmatigheid, dit is de wettelijkheid zowel van de bestuurshandeling als van de eigenlijke rechtsvordering, insluit;

Dat het Koninklijk Besluit van 6 november 1956, waarvan de onwettelijkheid wordt ingeroepen, de titel vormt op grond waarvan de onteigening slechts kan vervolgd worden en elke titel, tot grondslag ener rechtsvordering, ter beoordeling staat van de rechter;

Overwegende dat wij aldus wel degelijk bevoegd zijn om de door verweerders regelmatig ingeroepen verweermiddelen te beoordelen;

Betreffende het eerste middel.

Overwegende dat het Koninklijk Besluit van 6 november 1956, waarvan een eensluidend afschrift ter griffie is nedergelegd, naar de vorm regelmatig blijkt te zijn;

Dat het genomen werd in het kader van het wetsbesluit van 2 december 1946 betreffende de Stedebouw en derhalve een wettelijke grondslag heeft;

Overwegende dat de substantiële vormen ook blijken te zijn nageleefd en verweerders overigens zulks niet betwisten;

Overwegende dat verweerders echter aanvoeren dat het koninklijk besluit van 6 november 1956, krachtens hetwelk onteigend wordt, vervallen is en derhalve niet meer mag uitgevoerd worden omdat «een decreet van hoogdringendheid, zelfs wanneer zulke hoogdringendheid bestaat, bij het uitvaardigen van zulk decreet, slechts uitwerksels heeft voor de uiteraard korte termijn van de

ingeroepen hoogdringendheid en na het verstrijken van deze korte termijn van hoogdringendheid verstrijkt en vervalt», en «dat het een toppunt van onredelijkheid is in 1966 een decreet toe te passen dat zou bestatigd hebben dat in 1956 een onteigening hoogdringend was»;

Overwegende dat het door verweerders ingeroepen verweermiddel aldus in feite hierop neerkomt dat eiseres niet meer gerechtigd zou zijn de onteigening te vervolgen, omdat zij, sedert het uitvaardigen van het bestreden Koninklijk Besluit dat haar tot de onteigening machtigt, meer dan tien jaren gewacht heeft om de onteigeningsprocedure in te stellen;

Overwegende dat een groot aantal gerechtelijke beslissingen (onder andere Vred. Ukkel, Boom, Doornik, Mechelen, Oostende, alle hoger aangehaald) op het standpunt staan dat de hoogdringendheid — vereiste voor het toepassen van de onteigeningsprocedure bij hoogdringendheid — niet meer voorhanden is, wanneer de onteigende macht lange jaren wacht om de rechtsvordering tot onteigening in te stellen, zodat het Koninklijk Besluit dat de onteigening uitvaardigt, niet meer mag worden toegepast

Overwegende dat het ons wil voorkomen dat de stelling van verweerders en van hoger bedoelde rechtspraak op een verkeerd uitgangspunt en een verkeerde grondslag berust;

Overwegende inderdaad dat een onderscheid moet gemaakt worden tussen de bestuurshandeling als zodanig, dit is in casu het Koninklijk Besluit dat de onteigening overeenkomstig de bijzondere procedure bepaald door de wet van 3 januari 1934 uitvaardigt, en de uitvoering van Koninklijk Besluit door de onteigenende macht;

Overwegende dat de rechter, om de wettelijkheid van een bepaalde bestuurshandeling te beoordelen, zich moet plaatsen op het tijdstip dat deze bestuurshandeling werd gesteld, in casu op het tijdstip waarop het bestreden Koninklijk Besluit werd uitgevaardigd;

Overwegende dat het bestreden Koninklijk Besluit de noodzakelijkheid van een onmiddellijke (onverwijlde) inbezitneming der te onteigenen percelen — essentieel vereiste voor de toepassing van de onteigeningsprocedure bij hoogdringende omstandigheden — vaststelt;

Dat het Koninklijk Besluit aldus op eerste gezicht ook naar de inhoud aan de door de wet gestelde vereisten voldoet;

Overwegende dat krachtens het beginsel van de scheiding der machten, grondslag van ons staatsbestel, de uitvoerende macht alleen oordeelt over de feitelijke hoogdringendheid of de noodzakelijkheid om tot onmiddellijke inbezitneming der te onteigenen percelen over te gaan, en de rechter niet de bevoegdheid bezit de motieven die de uitvoerende macht voor haar bestuurshandeling aanvoert, te beoordelen, tenzij deze motieven er op gericht zouden zijn, de wetten te ontduiken;

Overwegende dat de rechter met inachtneming van het voorgaande zich dan ook alleen de vraag mag stellen of de overheid op het tijdstip dat het Koninklijk Besluit werd uitgevaardigd, door zich te beroepen op de hoogdringendheid en de noodzakelijkheid ener onmiddellijke inbezitneming, haar macht heeft willen gebruiken voor andere doeleinden dan waarvoor deze haar werd verleend, met andere woorden haar macht heeft afgewend;

Dat zulks ter zake niet bewezen is;

Dat het feit dat eiseres tien jaren lang heeft gewacht om de rechtsvordering tot onteigening in te stellen een zuivere nalatigheid in de ten uitvoerlegging van het Koninklijk Besluit kan betekenen maar daardoor niet ipso facto bewezen wordt dat de ingeroepen motieven op het ogenblik van het uitvaardigen van het Koninklijk Besluit niet aan de werkelijkheid beantwoordden of slechts ingeroepen werden om een ander doel dan dit der onteigening met vereenvoudigde pleegvormen te bereiken;

Overwegende dat de inactie van de onteigenende overheid gedurende lange jaren aldus de wettelijkheid van het Koninklijk Besluit niet aantast; dat een Koninklijk Besluit dat wettelijk in elk opzicht genomen werd niet onwettelijk kan worden na verloop van tijd;

Overwegende dat het gewraakte Koninklijk Besluit niet werd opgeheven of afgeschaft en derhalve een wettelijke grondslag vormt en blijft voor het vervolgen der onteigeningsprocedure;

Overwegende dat de inactie van de onteigenende overheid niet tot santie kan hebben uitwerking aan een wettelijk genomen Koninklijk Besluit te ontzeggen;

Dat de inactie van de onteigenende overheid of haar nalatigheid in de tenuitvoerlegging van een Koninklijk Besluit eventueel haar aansprakelijkheid in het gedrang kan brengen, wanneer daardoor schade aan de onteigenen mocht worden berokkend;

Dat ook de onteigenen niet het slachtoffer mogen worden van de inactie van de onteigenende overheid, wanneer daardoor de waarde van te onteigenen goederen mocht worden gedeprimeerd;

Overwegende dat mitsdien het door verweerders ingeroepen verweermiddel in rechte faalt;

Betreffende het tweede middel.

Overwegende dat verweerders aanvoeren dat in het Koninklijk Besluit van 6 november 1956 de noodzakelijkheid van een onmiddellijke inbezitting niet wordt vastgesteld hetgeen, voor de toepassing van de bijzondere rechtspleging, krachtens artikel 25 van het wetsbesluit van 2 december 1946 vereist is, zodat het Koninklijk Besluit nietig zou zijn;

Overwegende dat het Koninklijk Besluit van 6 november 1956 inderdaad onwettelijk zou zijn en derhalve niet zou kunnen worden toegepast, indien daarin de door artikel 25 van het wetsbesluit van 2 december 1946 vereiste noodzakelijkheid ener onmiddellijke inbezitting voor de toepassing van de bijzondere rechtspleging niet zou zijn vastgesteld;

Overwegende evenwel dat de ter griffie, overeenkomstig artikel 3 der wet van 26 juli 1962, nedergelegde authentieke Nederlandse tekst van het Koninklijk Besluit uitdrukkelijk vermeldt: «Aangezien de ontworpen werken van die aard zijn dat de werklozen kunnen worden tewerkgesteld en het dienvolgens volstrekt noodzakelijk is onverwijld bezit te kunnen nemen...»;

Dat het Koninklijk Besluit aldus voor de toepassing van de bijzondere rechtspleging de door de wet vereiste noodzakelijkheid van een onmiddellijke, dit is onverwijld inbezitting vaststelt en dienvolgens wettelijk is;

Overwegende weliswaar dat het aan verweerders overeenkomstig artikel 5 der wet van 26 juli 1962 betekende afschrift van het Koninklijk Besluit niet de onmiddellijke, dit is onverwijld inbezitting vermeldt, hetgeen voor verweerders vermoedelijk de aanleiding is geweest tot het invoeren van het verweermiddel;

Dat eiseres verklaart dat de niet vermelding van het woord «onmiddellijk» of «onverwijld» te wijten is aan een materiële vergissing van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder, die een eigen maar onnauwkeurige vertaling van de Franse tekst van het Koninklijk Besluit zou hebben gegeven;

Overwegende dat aldus de vraag rijst of het betekenen van een afschrift van het Koninklijk Besluit, dat niet volledig overeenstemt met de nedergelegde authentieke Nederlandse tekst, de onregelmatigheid of nietigheid van de procedure medebrengt;

Overwegende dat op deze vraag ontkennend moet worden geantwoord;

Overwegende dat materieel aan het voorschrift van artikel 5 der wet werd voldaan; dat een in het bete-

kende afschrift van het Koninklijk Besluit geslopen vergetelheid of missing in casu niet de nietigheid van de procedure ten gevolge kan hebben;

Dat inderdaad artikel 3 der wet van 26 juli 1962 uitdrukkelijk de nederlegging van het Koninklijk Besluit ter griffie heeft voorzien, waar de belanghebbenden er kennis van kunnen nemen;

Dat in het verzoekschrift en in de dagvaarding uitdrukkelijk wordt gesteld dat in het nedergelegde Koninklijk Besluit vastgesteld wordt dat het volstrekt noodzakelijk is onverwijld bezit te nemen;

Dat bij de dagvaarding aan verweerders ter kennis werd gebracht dat een afschrift van het Koninklijk Besluit ter griffie werd nedergelegd, waar zij er kennis van kunnen nemen

Overwegende dat verweerders zich dan ook niet konden vergissen omtrent de werkelijke inhoud en strekking van het Koninklijk Besluit en de uitgestrektheid hunner rechten;

Dat alleen de authentieke Nederlandse tekst van het nedergelegde Koninklijk Besluit voor rechter en partijen verbindend is;

Dat in casu het betekende afschrift een informatieve waarde blijkt te hebben, vermits artikel 3 der wet voorziet dat de belanghebbenden kennis kunnen nemen van het Koninklijk Besluit ter griffie, hetgeen aan verweerders betekend werd;

Overwegende bovendien dat de onjuiste weergave van de authentieke Nederlandse tekst van het Koninklijk Besluit in het hun betekende afschrift, de belangen van verweerders niet schaden kan, vermits zij zich over de uitgestrektheid kunnen rechten én door het ter griffie nedergelegde Koninklijk Besluit én door de dagvaarding niet konden vergissen;

Overwegende dat derhalve het door verweerders ingeroepen verweermiddel in rechte niet opgaat;

Overwegende dat verweerders geen andere verweermiddelen inroepen en dat, in de mate dat de tussenkomende partij dezelfde verweermiddelen aanvoert, deze op grond van onze vorengaande overwegingen, eveneens als ongegrond moeten worden verworpen;

Overwegende dat de vordering van eiseres aldus regelmatig blijkt te zijn ingesteld en de door de wet voorgeschreven formaliteiten werden vervuld;

Dat het plan van de grondinnemingen van toepassing is op het goed waarvan de onteigening wordt gevorderd;

Overwegende dat de dagvaarding het door eiseres aan verweerders gedane aanbod voor de verkrijging van het onroerend goed vermeldt;

Overwegende dat verweerders en de tussenkomende partij nog niet precies hun eisen hebben gesteld;

Overwegende dat blijkens de bij het plaatsbezoek bekomen inlichtingen en de eerste aanduidingen van de bij dit plaatsbezoek aanwezige deskundige, bij ruwe schatting, de door eiseres te storten voorlopige vergoedingen kunnen worden bepaald op het hierna bepaalde bedrag.

Om deze redenen:

Wij, Vrederechter, rechtdoende op tegenspraak, verlenen akte aan de p.v.b.a. Drukkerij Holthof, gevestigd te Antwerpen aan de Evrdijstraat 18, vertegenwoordigd door haar twee zaakvoerders mevrouw Maria Theresia Muller, weduwe J. Holthof, en de heer Jozef Maria Frans Domien Holthof, van haar tussenkomst.

Zeggen voor recht dat de vordering van eiseres regelmatig is ingesteld en dat de door de wet voorgeschreven formaliteiten werden vervuld; spreken dienvolgens de onteigening uit van het aan verweerders toebehorende onroerend goed gelegen te Antwerpen aan de Everdijstraat 16-18, op het kadaster bekend onder de nummers 1570-f

en 1571-d, 4e wijk, groot 301 m2.

Stellen, bij wijze van ruwe schatting, het bedrag van de voorlopige vergoedingen die eiseres zal storten als volgt vast:

— aan verweerders te zamen en door hen te verdelen, naar gelang van hun wettelijk of conventioneel aandeel in het onroerend goed, een bedrag van 1.350.000 fr.;

— aan de tussenkomende partij p.v.b.a. Drukkerij Holt-hof, een bedrag van 200.000 fr.

Houden de kosten aan.

BOEKBESPREKING

P. Demeester. — *Aspecten van het modern parlementarisme*, met voorwoord van de heer A. Van Acker, Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. — Heule, U.G.A., 1967, 102 p.

Onder deze titel publiceert de auteur een bijzonder vlot geschreven studie, die, uitgaande van een diepgaande observatie van het moderne staatsbeleid, onderzoekt hoe en waarom het vroegere individueel parlementarisme voorbijgestreefd is en ontstaan heeft gegeven aan een reeks nieuwe fenomenen, zoals het partijparlementarisme, de specialisatie van het parlementslid, het imperatief mandaat (al of niet erkend), de drukkingsgroepen en, als resultante van dit alles, een verschuiving van de wetgevende macht ten voordele van de uitvoerende macht en inzonderheid ten nadele van Kamer of Senaat.

Al deze fenomenen worden op hun beurt besproken en ontleed, vaak aan de hand van rechtsvergelijkende studies, om ten slotte te leiden tot de brandende vraag, die steeds meer aan de orde van de dag komt of vandaag een bicameraal stelsel nog wel verantwoord is.

Indien het waar is, zoals men, het vaak zegt, dat de moderne intellectueel niet meer het recht heeft aan de politieke evolutie van zijn tijd onverschillig te blijven, is dit werkje ongetwijfeld voor hem geschreven, vooral indien hij bovendien tot de massa van de « pas-sieven » behoort.

Ongetwijfeld is hier en daar een stellingname te bespeuren, die van de persoonlijke politieke gesteldheid van haar auteur getuigt, doch niets afdoet aan de waarde van de verzamelde observaties en het belang van hun sociaal-economische verklaringen.

Aldus b.v. wordt op een bijzonder heldere en soms verrassende wijze aangetoond hoe, tengevolge van het algemene kiesstelsel enerzijds en van de steeds grotere techniciteit van de politieke problemen anderzijds, de politieke partij geleidelijk een nieuwe rol is gaan spelen als *cristallisator* van de openbare opinie. De bevolking heeft houdingen en gedragingen, die bepaalde eisen of bekommernissen vertolken. De rol van de politieke partij is meer en meer geworden de bevolking door een *voorlichtingsactie* van deze eisen en bekommernissen bewust te maken en haar vervolgens door een *vertrouwensactie* bevattelijke oplossingen voor te stellen. Dit heeft als gevolg dat de politieke programma's waarin vroeger doctrinaire stellingen verdedigd werden meer en meer opgegeven worden ten voordele van een realistisch opportunisme, of, om de eigen woorden van de auteur te gebruiken, dat de meest conservatieve partij een progressistisch karakter is gaan vertonen en omgekeerd.

Een bijzondere vermelding verdient ook, onder de behandeling van de diverse professionele groeperingen die het politiek beleid steeds meer en meer beïnvloeden, de studie van de sociaal-economische raad, zoals die reeds in meerdere moderne democratieën bestaat

en op het punt staat ook in België ingevoerd te worden. Na een interessante rechtsvergelijkende studie tussen de Frans-Italiaanse raden en het Belgisch initiatief, behandelt de auteur de vraag of in een nabije toekomst deze raden niet geroepen zijn om de meer en meer consultatieve bevoegdheden van Kamer en Senaat over te nemen. Het antwoord is zeer genuanceerd en wordt ook nog toegelicht door het voorwoord van de heer *Van Acker*, die meer speciaal op deze vraag ingegaan is.

Tenslotte dient ook nog gezegd dat het werkje geschreven geworden is in een keurige taal en met bijzondere zorg uitgegeven geworden is.

A. Baetens.

Frederic Aeby, met medewerking van † Emile Gevers en Coni Tombroff. — *La propriété des appartements. Ses aspects juridiques et pratiques.* — Brus-sel, Ets. E. Bruylant, 2e uitg., 1967, 670 p.

Aangezien de eerste uitgave van « *La propriété des appartements* » (1960) gerecenseerd werd en gelet op het succes waarmede ze werd bekroond, is een bespreking van de tweede uitgave feitelijk overbodig of kan ze tot een minimum worden beperkt.

In de eerste plaats moet er toch worden op gewezen dat de nieuwe druk bijgewerkt werd wat de rechtspraak, de rechtsleer en de wetgeving — zowel Belgische als buitenlandse — betreft: de omvang ervan stelt in staat het steeds groeiende belang van het stelsel van de horizontale eigendom in het moderne leven te meten. Weliswaar dient te worden vermeld, dat bijv. geen rekening gehouden is kunnen worden met de wet van 9 mei 1967, die pas in het Belgisch Staatsblad van 3 augustus 1967 is verschenen en waarbij bepaald wordt dat de grondslag voor de factuurtaks op aannemingscontracten « niet lager mag zijn dan de bouwwaarde van het eigendom ».

Verder komen in de nieuwe uitgave niet alleen een groter aantal « formules » (thans 18) voor, doch er werd ditmaal bovendien gezorgd voor in het Nederlands gestelde « modellen » (ofschoon het alleen de vorm geldt, moet worden opgemerkt — aangezien het juist om « modellen » gaat — dat daarin soms woorden en wendingen worden opgenomen die indruisen tegen het Nederlandse taaleigen: aldus is er bijv. op p. 569 sprake van: « het saldo van de prijs, *hetzij*... frank », « de notaris geeft lezing van artikel 203... » enz.). Ook de lijsten Frans-Nederlands en Nederlands-Frans van de ter zake meest gebruikelijke woorden zullen door de pratici op prijs worden gesteld. Tenslotte zal de tekst van de voornaamste in West-Europa vigerende wetgevingen velen beslist dienstig zijn.

De auteurs moeten dan ook hartelijk gefeliciteerd worden met hun nieuwe uitgave, die we oprecht een even groot en welverdiend succes als de eerste toewensen.

Prof. Dr. F. Amerijckx.

EUROPEES RECHT

Schadevergoedingsplicht van de Gemeenschap voor dienstfouten

Arrest van het Hof van Justitie in de gevoegde zaken 5, 7, 13 tot en met 24/66 (Kampffmeyer e.a. tegen Commissie tot vergoeding van schade)

De Commissie heeft indertijd een door de Bonds-republiek Duitsland genomen vrijwaringsmaatregel ge-

handhaafd op grond waarvan de Einfuhr-und Vorratstelle heeft geweigerd de op 1 oktober 1963 aangevraagde invoervergunning voor maïs, sorghum en gierst tegen een heffing groot nihil te verlenen. In zijn arrest van 1 juli 1965 — gevoegde zaten 106 en 107/63 (1) — heeft het Hof van Justitie deze beslissing van de Commissie onwettig verklaard en vernietigd omdat de voorwaarden voor de toepassing van de vrijwaringsmaatregel volgens artikel 22 van Verordening n° 19 niet waren vervuld.

Dit arrest handelt over de vorderingen waarmee de betrokken importeurs van de Commissie op grond van artikel 215 van het EEG-Verdrag schadevergoeding voor de door hen geleden verliezen en gederfde winst van de Commissie eisten.

1. Voor zover verzoeksters alleen invoervergunningen hadden aangevraagd zonder echter tot de aankoop van maïs te zijn overgegaan, werden hun beroepen definitief als ongegrond verworpen. Daar de beoogde transacties in generlei opzicht een concrete vorm hadden aangenomen, doch in het stadium van de aanvraag van de vergunning waren blijven steken, hebben bedoelde transacties naar het oordeel van het Hof van Justitie nog niet in zodanige mate vaste vorm aangenomen dat daarvoor reeds vergoeding van gederfde winst zou zijn gerechtvaardigd. Vergoeding van andere schade was niet gevorderd.

2. Anderzijds werd de aansprakelijkheid van de Commissie tot schadevergoeding jegens de verzoeksters, die contracten boven de aangevraagde hoeveelheden hadden afgesloten, in principe bevestigend beantwoord.

De Commissie heeft door haar houding in deze gelegenheid een dienstfout gemaakt en artikel 22 van Verordening nr. 19 niet juist toegepast. Deze bepaling beschermt ook de belangen van de betrokken importeurs. Voor de aansprakelijkheid van de Commissie is geen ernstige fout vereist omdat deze gehouden is iedere te harer kennis gebrachte vrijwaringsmaatregel te onderzoeken met dezelfde zorgvuldigheid als waartoe de regeringen der lid-staten gehouden zijn en is daarvoor zelfstandig verantwoordelijk.

3. Naar het oordeel van het Hof van Justitie komt echter alleen die schade voor schadevergoeding in aanmerking die de verzoeksters hebben geleden op grond van koopcontracten die zij in de gerechtvaardigde verwachting dat de invoervergunningen tegen een recht groot nihil zouden worden verleend nog op 1 oktober 1963 hadden gesloten.

Voor het overige maakt het Hof van Justitie het volgend onderscheid:

a) Voor zover de verzoeksters de gekochte maïs later hebben ingevoerd en daarbij een heffing hebben moeten betalen, bestaat hun schade in de aan de Bondsrepubliek ten onrechte betaalde heffing. Daar de mogelijkheid bestaat dat deze bedragen door de Bondsrepubliek worden terugbetaald kan naar het oordeel van het Hof van Justitie over het bedrag van de door de Gemeenschap te betalen schadevergoeding eerst worden beslist wanneer de verzoeksters het bewijs hebben geleverd dat zij ook na aanwending van alle rechtsmiddelen in de zin van het toepasselijke nationale recht de betaalde heffingen niet of niet volledig van de Bondsrepubliek Duitsland vergoed krijgen en hun derhalve schade te vergoeden blijft.

b) Wanneer de verzoeksters echter van de invoer van de aangevraagde hoeveelheden hebben afgezien en de desbetreffende koopcontracten hebben geannuleerd, kunnen zij volgende schadevergoeding van de uit dien hoofde aan de verkopers betaalde schadevergoeding

eisen. In het bijzonder in verband met het zeer speculatief karakter van deze transacties mag de winstderving niet tot een hoger bedrag worden vergoed dan 10 % van hetgeen verzoeksters aan heffingen hadden moeten betalen indien zij aan de afgesloten, doch geannuleerde, koopcontracten wel gevolg hadden gegeven.

c) Daar verzoeksters ook een vordering tot schadevergoeding bij de Duitse rechter aanhangig hebben gemaakt en derhalve het gevaar van tegenstrijdige beslissingen over het bedrag van de te vergoeden schade bestaat, kan eerst een definitieve beslissing worden gegeven wanneer de bevoegde nationale rechter definitief uitspraak heeft gedaan over de aansprakelijkheid van de Bondsrepubliek.

4. Het dictum van het arrest luidt als volgt:

I. Alvorens in de zaken 5/66, 7/66, 13/66, 14/66, 15/66, 16/66, 19/66 en 21/66 verder te beslissen:

1. Gelast, dat verzoeksters aan het Hof zullen overleggen de uitspraken der bevoegde rechterlijke instanties van de Duitse Bondsrepubliek, gedaan op tegen de Bondsrepubliek ingestelde aansprakelijkheidsacties;

2. Draagt genoemde verzoeksters op het Hof schriftelijke bewijzen over te leggen dat zij alle administratieve middelen en alle middelen rechtens hebben aangewend teneinde terugbetaling te verkrijgen van het ten onrechte in de kas van de Duitse Bondsrepubliek gestorte heffingen;

3. Beveelt genoemde verzoeksters voor 31 december 1967 bewijsstukken over te leggen blijkens welke zij op 1 oktober 1963 op de Franse markt overeenkomsten tot aankoop van maïs hebben afgesloten;

4. Splitst, voorzoveel de onder 3 bedoelde bewijsoverlevering betreft, voormelde gevoegde zaken;

5. Houdt uitspraak omtrent de kosten aan;

II. In de zaken 17/66, 18/66, 20/66, 22//66, 23/66 en 24/66

1. Ontzegt het ingestelde beroep;

2. Compenseert de kosten;

3. Wijst af het meer of anders gevorderde.

BALIELEVEN

Verbond van Belgische Advokaten

Congres te Tournai

Het Verbond van Belgische Advokaten houdt zijn congres te Tournai. Hier volgt het programma opgesteld door de Balie van Tournai.

Zaterdag 30 september 1967:

10 u.: Receptie der congressisten door de leden van de Raad der Orde van Tournai in het museum voor schone kunsten, dicht bij het stadhuis.

Van 10.30 u. tot 12.45 u. Openingsrede door de Heer Stafhouder van de Balie van Tournai. Antwoord van de Heer Voorzitter van het Verbond. Uiteenzetting over de geplande structurele hervormingen en in het bijzonder t.a.v. het Bestuur van het Verbond. Verslag over de gerechtelijke hervorming en over het stichten van de nationale Orde. Discussie over de jaarlijkse bijdrage te betalen aan het Verbond van Belgische advokaten. Statutaire verkiezingen.

Van 13 u. tot 14.30 u.: Lunch in het «Hôtel de la Cathédrale».

Van 14.30 u. tot 15.45 u.: Uiteenzetting van de organisatie en van de werkzaamheden van het CREDOC. Exposé door de ingenieur-raadgever.

Van 15.45 u. tot 16 u. : Onderbreking van de vergadering.

Van 16 u. tot 17 u. : Diskussie over de problemen die in de voormiddag behandeld werden.

17 u. : De vergadering wordt opgeheven en de congressisten begeven zich naar het museum van « rue des Carmes » waar zij door hun echtgenoten opgewacht worden.

17.30 u. : Receptie door het gemeentebestuur in het museum. Na deze receptie, zullen de deelnemers en hun echtgenoten de gelegenheid hebben zich of in hun hotel, of bij de advocaten van Tournai voor het avondbanket voor te bereiden.

19.45 u. : Vertrek naar *Outrijve*.

20 u. : Aperitief.

20.45 u. : Banket en dansavond.

Voorzorgskas voor Advocaten V.Z.W.

Een buitengewone algemene vergadering van de Voorzorgskas voor Advocaten.

De Voorzorgskas kon denken dat zij een rustige tijd tegemoet ging, na de beslissingen getroffen door de algemene vergaderingen van 2 en 16 maart 1967, die wijzigingen hadden gebracht aan het stelsel der « vrije » voordelen, en o.a. een wezengeld hadden ingevoerd; de hervormingen, waaraan jaren was gedokterd, zouden ingang vinden begin 1968.

Maar een Koninklijk Besluit van 27 juli 1967 voorziet een grondige hervorming van de structuren voor de sociale voorzieningen der zelfstandigen. Vermits de Voorzorgskas ook, naast het « vrije » gedeelte, een « wettelijke pensioenkas » is, is dit besluit ook op haar toepasselijk.

Dit koninklijk besluit is zeer radikaal : alle pensioenkassen worden in vereffening gesteld op 1-1-1968, zo zij niet vóór einde september 1967 samen met een kas voor kinderbijslag een « sociale verzekeringskas voor zelfstandigen » hebben opgericht.

De bedoeling is duidelijk : de concentratie in de sektor der sociale voorzieningen voor zelfstandigen in de hand werken, om de efficiëntie te verhogen en de kosten te doen dalen. De « sociale verzekeringskassen voor zelfstandigen » zouden (zoals de R.M.Z. voor de loontrekkenden) een globale bijdrage innen voor de drie sektoren (pensioen, kindergeld, ziekte). Men voorziet 10% à 11% van het inkomen (tot maximum 150.000 fr. inkomen); in een verder stadium, wanneer de verplichte ziekteverzekering voor zelfstandigen niet zou beperkt blijven tot de grote risico's, zou de bijdrage nog stijgen.

Als de Voorzorgskas, voor de wettelijke sektor pensioenen, wil vermijden in vereffening gesteld te worden tegen 1-1-1968, moet zij dus nog in september 1967 een dergelijke sociale verzekeringskas stichten. Dit veronderstelt dan weer statutenwijzigingen, en twee algemene vergaderingen, waarvan de eerste gesteld werd op 31 augustus, en de tweede op 19 september.

Op de algemene vergadering van 31 augustus waren een dertigtal leden aanwezig. Waren de anderen nog met vakantie ? Of is het blind vertrouwen in de leiding van de Kas ? De bespreking was toch interessant.

Mr. Van Roye, voorzitter van de Voorzorgskas, leidde de vergadering in, en zette de draagwijdte van de hervorming uiteen. Gezien de uiterst krappe tijdsbepalingen van het koninklijk besluit had het beheerscomité van de Voorzorgskas reeds kontakt opgenomen met de

kinderbijslagkas van het notariaat, die principieel akkoord ging om samen een sociale verzekeringskas op te richten.

Mr. A. Robert en Mr. F. Van Damme (die er op wezen dat zij resp. voorzitter van een andere pensioenkas en beheerder in een kinderbijslagkas zijn) waren de mening toegedaan dat het geen zin meer heeft een aparte sociale verzekeringskas voor enkele beroepen in het leven te roepen en dat men moet gaan ofwel naar aansluiting bij een groter geheel ofwel naar verspreiding van de advocaten over andere kassen, naar eenieiders affiniteiten.

De daaropvolgende bespreking wees uit dat de vergadering er over akkoord ging dat men in elk geval beter deed een sociale verzekeringskas op te richten zoals men voornemens is, maar dat dit niet noodzakelijk een eindpunt moest zijn in de wettelijke sector (daarnaast zou wel te verstaan de Voorzorgskas blijven bestaan voor het « vrije » gedeelte).

Voor de definitieve beslissingen en wijzigingen van statuten is een tweede buitengewone algemene vergadering samengeroepen op 19 september.

Buitengewone Algemene Vergadering

OPROEP

Het koninklijk besluit van 27-7-1967 betreffende het sociaal statuut der zelfstandigen voorziet de ontbinding van de wettelijke pensioenkassen voor zelfstandigen, behalve indien deze vóór 30 september 1967 de erkenning vragen aan het Ministerie van Middenstand, na versmelting met een kas voor kinderbijslag en stichting van sociale verzekeringskas voor zelfstandigen.

Teneinde de vereiste formaliteiten te kunnen vervullen binnen de door de wet voorgeschreven periode, is het onmisbaar dat een Algemene Vergadering binnen de kortst mogelijke tijd beslist over de in de hiernavermelde dagorde voorziene punten.

Daar de Buitengewone Algemene Vergadering van de Voorzorgskas voor Advocaten, gehouden op donderdag 31 augustus 1967, het quorum niet bereikt heeft, verzoekt de Raad van Beheer de leden van de Vereniging de buitengewone algemene vergadering van de Voorzorgskas te willen bijwonen, die zal gehouden worden op dinsdag 19 september 1967, te 14.30 u., in de zittingszaal van de Eerste Kamer van het Hof van Beroep in het Justitiepaleis te Brussel.

Deze vergadering moet geldig beslissen, welke ook het aantal aanwezige leden zij, over volgende dagorde :

Dagorde :

1. Mandaat aan de Raad van Beheer en de Raad van Bestuur om een sociale verzekeringskas voor zelfstandigen te stichten, overeenkomstig het koninklijk besluit van 27-7-1967 en keuze van een kas voor kinderbijslag.

2. Onderzoek van de modaliteiten van deze stichting (ontwerpen van statuten en van statutaire benoemingen).

3. Goedkeuring van de wijzigingen aan de statuten van de Voorzorgskas met het oog op :

— enerzijds, de beperking van de werkzaamheden van deze laatste tot de buitenwettelijke prestaties;

— anderzijds, het in overeenstemming brengen van deze statuten met de nieuwe schikkingen betreffende

de buitenwettelijke pensioenen besloten door de raden van beheer van 2 en 16 maart 1967.

4. Mandaat aan de Raad van Beheer en de Raad van Bestuur om alle nodige maatregelen te treffen voor de uitvoering van de beslissingen genomen door de Algemene Vergadering en voor de toepassing van de wettelijke reglementaire schikkingen.

5. Allerlei.

De leden van de vereniging, die verhinderd zijn deze vergadering bij te wonen en die zich wensen te laten vertegenwoordigen, kunnen tot dit doel aan een lid volmacht verlenen.

Deze volmacht is niet aan een bijzondere vorm onderworpen en kan op het kantoor van de vergadering worden ingediend.

Het aantal stemmen waarover een gevolmachtigde kan beschikken is beperkt tot tien (art. 32 van de statuten).

De Voorzitter van de Raad van Beheer,
Mr. R. Van Roye

Statutaire wijzigingen

ART. 10. — Het einde van de eerste paragraaf van art. 10 weglaten:

«met uitsluiting van de rechten voortvloeiend uit » de wetgeving betreffende het pensioen der zelfstandigen.»

Art. 39. — B) Het begin van de derde paragraaf weglaten:

«Behoudens wat het wettelijk pensioen betreft...»

C) Deze paragraaf vervangen door volgende tekst:

«Een overlevingspensioen zal toegekend worden aan » de niet uit de echt gescheiden noch van tafel en bed » gescheiden, noch hertrouwde echtgenote:

» — van een overleden lid, dat op het ogenblik van » zijn overlijden, de onder A hiervoren voorziene » voorwaarden vervulde. Dit pensioen zal een aan- » vang nemen wanneer de overlevende echtgenote de » leeftijd van 60 jaar zal bereikt hebben en het zal » 50 % van het pensioen van de overleden echtgenoot » bedragen;

» — volgens de voorwaarden van het huishoudelijk » reglement, aan de overlevende echtgenote van minder dan 60 jaar alsmede aan de echtgenote van een » lid overleden vóór de pensioenleeftijd.

» Bovendien zal een pensioen of bijzondere toelagen » kunnen toegekend worden onder de door het huishoudelijk reglement bepaalde voorwaarden, aan de leden getroffen in hun gezondheid alsmede aan de » echtgenote van overleden leden en aan hun kinderen.»

Art. 42bis. — Dit artikel weglaten.

Verbond der Belgische Advocaten

Voetbaltornooi

Als men van Munich terugkomt kan men geen slap bier meer drinken. Zo verging het ook de voetbalploeg der Antwerpse Balie die enkele weken geleden de grasmatten van het Olympisch Stadion van Beerschot A.C. onder de voeten had gekregen om sportief een reeks internationale uppercuts uit te delen — en zich thans terug moest instellen om op nationaal vlak haar meesterschap te bevestigen.

Een lekker zonnig voetbalweertje streelde het Park van Brasschaat waar de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen gastvrouw was voor de Sportbalies van Brussel, Dendermonde, Gent en Luik.

Ondersteund door zeer vererende belangstelling en aanwezigheid van de hoogste Antwerpse magistratuur, hetzij van de heren voorzitter en ondervoorzitter der Rechtbank van 1e Aanleg te Antwerpen, de heren H. Janssens en J. Wildiers, de h. voorzitter der Rechtbank van Koophandel, de h. R. Goris, de h. Vrederechter Aerts, en nog tal van eminente ons aanmoedigende personen — liet het lot de Luikse Confraters op Antwerpen losstormen, terwijl Dendermonde op een nevenliggend terrein de taak op zich nam Brussel aan de tand te voelen.

Weldra werd het een uitzonderlijk boeiende wedstrijd, waarin op sommige ogenblikken met méér dan hart en ziel gespeeld werd.

Zeer spoedig stond onze Balie perpleks een eerste doelpunt na te staren — maar na de rust kwamen ze los «de onkreukbaren» en Wim De Neef, onze Batman, op het gepaste ogenblik netjes geserveerd door de alles-beslissende regulator van onze team Mr. Francis Lambrechts, zorgde voor een onvergetelijke hat-trick.

Alle inspanningen der Luikenars ten spijt liet onze ploeg het niet verder komen dan een gelijkmaken, terwijl de driehoeks-rots der verdediging: Buyckx, Toback, Goris er voor zorgden dat de achterhelft van het terrein Tabula Rasa bleef.

Onze Waalse confraters betwijfelden echter bij het eindscore 3-2 of de debatten wel geldig «voor gesloten» waren verklaard — en verdachten de arbiter van pro home, omdat volgens hen vijf minuten te vroeg was afgeblazen. Dank zij de alomane aanwezige voorzitter der Vlaamse Conferentie, Mr. Luc Schoups, kon op dat ogenblik, en dank zij zijn legendarische kalmte, een begin van diplomatiek incident de kop ingedrukt worden («De minimis non curat praetor») en mochten de supporters verademend tenslotte toch zingen «Laat de klok maar luiden» of «Waar de Maas en Schelde vloeien».

Onze Heer Stafhouder, in eigen persoon aanwezig, knikte goedkeurend.

Intussen was Brussel gesneuveld in zijn stormloop tegen het paard der Elf Heemskinderen met 1-4.

Na de citroentjes was het dan ook aan de winnende gladiatoren Antwerpen-Dendermonde.

Zoals de onklopbare ploeg van St.-Etienne, speelt deze puike kleine balie met «versterkt orkest»: «L'Equipe du Palais». Het is dan ook niet te verwonderen dat wij onze Dendermondse Confraters niet volledig de baas konden, waar wij buiten haar nog af te rekenen hadden met avoués en substituten die het vlot spelen van het veld niet vergemakkelijkten.

Ware onze prachtige doelwachter, Mr. F. Buyckx, spijs zijn gekwetste hand, niet in topform geweest, en hadde Dendermonde zijn strafschoep niet gemist, dan ware het geen blanke scoorstand gebleven tot het einde. De arme hoekschoepen moesten het pleit beslechten. Kosten ten laste van de massa!

Zijnerzijds mocht Luik zich troosten in een verdiende overwinning op zijn would-be verslagen broeders uit Luik.

Intussen was een rustige avondwijding neergezegen over het grandioos Park dat Mr. Guido Arts ter onzer beschikking had weten te stellen.

Het kasteel was dan ook ons aller «home» dat voor gezelligheid en verbroedering wijd openstond.

Een puike receptie volgde op de ruime terrassen, alwaar de Schaal van het Verbond overhandigd werd aan de verdiend winnende ploeg van Dendermonde.

Sportieve beschouwingen en begeesterende woorden werden wederzijds aan de aanwezigen toegestuurd door de Voorzitter der Vlaamse Conferentie, Mr. L. Schoups,

de Voorzitter der Nationale Sportfederaties, Mr. Lomry en Mr. Van Poecke, animator van de ploeg van Dendermonde, die zich ook joviaal en vaderlijk tot de talrijke aanwezige echtgenoten richtte onder het epiteet «mijn lieve kinnekens».

Een meer dan uitgelezen «Vlaamse» koffietafel liet ons met hervoede spieren en harten nog nader tot elkander komen zodat de avond uiteindelijk eindigde in een halve nacht «Beim Guido» onvermoeide sportmanager, die buiten het Kasteel — nog zijn villa, bar, bierkelder en pick-up ter beschikking stelde.

Het was dan ook niet te verwonderen dat met zulke morele steun de voetbalkampioenschappen van de Federatie acht dagen later te Luik beëindigd werden met de Ploeg van Antwerpen op kop!

Aan Mr. Guido Arts en Mr. Luc Schoups dankt de sportminnende Balie van Antwerpen dan ook een superjaar!
L.J.S.

Internationale Vereniging der Jonge Advocaten

5e jaarlijks Congres te Londen

Op 24 juli 1967 vergaderde te Londen de Internationale Vereniging van Jonge Advocaten ter gelegenheid van haar 5de jaarlijks congres. Vorige congressen werden gehouden resp. te Genève, Brussel, München en Athene.

Zowat 250 advocaten, sommige door echtgenote en kinderen vergezeld, afkomstig van een vijftiental landen (Benelux, Duitsland, Italië, Frankrijk, Argentinië, Griekenland, Spanje, de Verenigde Staten van Amerika, Zwitserland, Yoego-Slavië en het Verenigd Koninkrijk) kwamen aldaar bijeen.

Samen met de andere deelnemers aan het congres werd Uw verslaggever op Mansion House door het Britse inrichtend comité ontvangen. Een zeer plechtige openingszitting had vervolgens plaats onder het ere-voorzitterschap van Sir Elwyn Jones, de Attorney General, die op gebruikelijke humoristische wijze het woord verleende aan Mr. Justice Scarman, de Engelse Commissaris voor de gerechtelijke hervorming. Op een iets minder humoristische wijze getuigde deze eminente rechter van zijn uitgebreide kennis op het gebied van de Law Reform.

Nadien, van 24 tot 27 juli, werd het de deelnemers aan het Congres toegelaten de traditionele Engelse gastvrijheid te genieten. Als gastheren traden achtereenvolgens op: de Lord Mayor van Londen, de Lady Mayoress (afkomstig van Ussel; Uw verslaggever kreeg de gelegenheid zich met haar te onderhouden) en de Corporation of London, de vier Inns of Court, de Law Society, de Solicitors' European Group en de Port of London Authority (die voor een zeer geslaagd Theems avonduitstapje aan te spreken stond).

Het inrichtend comité had ook voor de arbeid gezorgd. Drie arbeidscommissies hielden zich voortdurend bezig hetzij met de echtscheiding in het internationaal recht, hetzij met de belasting op de uitgegeven winsten van vennootschappen, hetzij met de erkenning en de tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen.

Het sluitingsbanket op 26 juli werd voorafgegaan door de jaarlijkse algemene vergadering, op dewelke o.a. besloten werd, het Congres voor 1968 te Barcelona te houden.

Op 27 juli, laatste dag van deze bijeenkomst, was iedereen uitgenodigd om deel te nemen aan een ontspanningsprogramma dat zich geheel in Brighton moest afspelen. «Connoisseurs» van de Engelse taal, die wel weten wat er gebruikelijk bedoeld wordt met de uitdrukking «ontspanning in Brighton», zijn echter tot

de vaststelling mieten komen, dat men zich ook op andere manieren te Brighton kan vermaken. Deelnemers waren namelijk te gast bij de Mayor van Brighton en de Sussex Law Society.

Uw verslaggever zou onmogelijk de diverse aspecten van het Congres met de gewenste nauwkeurigheid kunnen beschrijven. Het weze hem alhier nochtans toegelaten zijn bewondering met deze korte woorden uit te spreken: «Well done, London!»

* * *

Alle advocaten beneden de 45 jaar mogen hun individuele aansluiting bij de Vereniging aanvragen. Jaarlijkse bijdrage: 200 fr. Zij wendden zich tot de Heer Georges Pouille, Secretaris-Generaal, 206, Boulevard Pereire, Paris 17e, Frankrijk.

Samenstelling van het Bureau voor het jaar 1967-68: Voorzitter: N. Antonopoulos, Griekenland; Eerste ondervoorzitter: J. A. E. Young, Groot-Brittannië; Uittredende voorzitter: F. J. Wittmann, Duitsland; Secretaris-Generaal: G. Pouille, Frankrijk; Adjunct-Secretaris-generaal: J. Cl. Wolter, Luxemburg; Penningmeester: D. H. Meinertzhagen, België.

D.H.M.

Vlaamse Conferentie der Balie van Gent

De Vlaamse Conferentie zal haar plechtige openingsvergadering van het gerechtelijk jaar 1967-68 houden op zaterdag 4 november 1967, te 15 uur, in de zittingszaal van het Hof van Assisen, Gerechtsgebouw te Gent.

De openingsredenaar is Mr. W. Martens, die zal spreken over: «Structuurhervormingen van de Staat».

Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van beroep te Gent.

Jaarverslag 1966-1967

Het was een aangenaam verrast publiek, dat hier, op deze zelfde plaats nu juist één jaar geleden, bij monde van de aftredende voorzitter Kinsbergen vernam hoe het bestuur der Vlaamse Conferentie zou samengesteld zijn in het gerechtelijk jaar 1966-1967.

Tallen kant prees men dan ook het doorzicht en de wijsheid van de keuzecommissie, en de algemene opinie werd ontroerend schoon weergegeven, enige uren en meerdere consumpties later, door een anoniem meester, met de woorden: «'t zal wat worden.»

Eens te meer bleek dat de ware dichter ook een ziener was.

Inderdaad het is wat geworden, en wanneer de chroniqueur zich geplaatst ziet voor deze overvloed aan materiaal en manifestaties, bekruipt hem veeleer de lust om forsige boekdelen à la De Page te gaan schrijven, dan zich tot enkele velletjes te beperken.

De overweging echter dat het in de beperking is dat de ware kunstenaar zich toont, heeft mij er ten slotte dan toe bewogen het bij de enkele velletjes te houden.

De eerste nieuwe samenscholing van het jaar greep plaats naar aanleiding van een bezoek, op uitnodiging van de C.M.B., aan de Mineral Seraing, één der grootste eenheden van de Belgische koopvaardijvloot.

Nadat aldus als het ware de spieren losgegooid waren, kwam de volgende dag reeds, een meer ernstige brok eten op tafel: de profs Collin en Blondeel behandelden het thema «Wat verwacht de zakenwereld van de Balie». Het werd vanwege deze beide in de beweging staande heren een gloedvol betoog over efficiency in de advocatuur, voor specialisatie en

associatie, problemen die later nog op de agenda van het bestuur zouden staan.

Nà deze interessante avond bespraken de confraters onderling nog « wat verwacht de Balie van de zakenwereld », maar dit was wel enigszins buiten het kader van de tevoren gehouden causerieën.

Een hoogtepunt is gewoonlijk de openingszitting : de voorzitter had dit jaar voor enkele geslaagde finesses gezorgd, zoals b.v. een authentieke Engelsman compleet met pruik en stiff upper lip, en een bijzonder grappige madrileën.

De Assisenzaal was weer tot de nok gevuld, Mr. E. Verrijken hield een prachtig betoog over de aantrekkingskracht die de grote democratie van over de Atlantische Oceaan steeds heeft uitgeoefend op de verworpenen van de Oude Wereld, en de repliek van de heer Stafhouder Van den Berghe trok de aandacht door de gevatte en doordachte argumentatie.

De receptie van de voorzitter en mevrouw Schoups was zeer somptueus en schitterend, en bijzonder in de smaak viel het feit dat men op het banket gestreefd had naar een zo groot mogelijke beperking van het aantal tafelredenaars.

Zelfs het eten kon erdoor zodat het van in den beginne duidelijk werd dat de avond naar een ongeënde climax toeging.

De dolle situatie werd het best weergegeven door onze Engelse confrater, wel enigszins dubbelzinnig, die verklaarde « this is the first time I have eaten in a Zoo ».

De revue, beheerst door het genie van Louis Rombout, en mede vertolkt door acteurs die geen nadere introductie behoeven (al mag wel even vermeld worden dat *Mon Lauwers* aller bewondering wegdroeg door zijn welluidend, en in de loop der jaren gestadig rijker en voller wordend orgaan), de revue dus was de waardige en krankzinnige bekroning van een dito avond.

Uw dienaar is dan niet meer bij machte om nog een verder relaas te geven over het einde van deze dag en het begin van de volgende, daar het verhaal ergens diep verborgen ligt in de donkere schoot van de Antwerpse binnenstad.

Nauwelijks waren de jongsten onder ons weer in staat om het leven van elke dag te trotseren of zij werden ten voorzitter genood voor de traditionele stagiairsontvangst.

Over het verloop van deze avond bewaart de officiële geschiedschrijving ook veelal het stilzwijgen : een feit is dat toespraken werden gehouden door de Voorzitter, de heer Stafhouder en de ere-voorzitter, en ten slotte door Mr. Brieck De Roeck in naam van de allerkleinsten.

Dan wordt alles vrij verward. Wat vaststaat is nog dat Mr. Andries als laatste de presidentiële woning verliet, nadat enkele behulpzame confraters hem hadden bijgestaan om de bloembakken, waarin hij een tijdelijk onderkomen gezocht had, met waardige tred te verlaten.

Op 11 november bezochten wij op uitnodiging van de Balie van Breda de Deltawerken in Nederland; een bezoek aan the biggest in the world, dat zich tot aller verwondering bij de buurman blijkt te bevinden, waar iedereen het gewoonlijk veel verder gaat zoeken.

We beleefden die dag een uiterst aangename uitstap.

Dan werd het weer tijd voor de ernst : onze Brusselse confraters Van Cauwelaert en De Kock bespraken het probleem Brussel zoals het zich voor de Vlaming thans stelt.

Opgemerkt werd de aanwezigheid van de burger-vader Craeybeckx, die als vasthouder natuurlijk niet kon loslaten.

In de loop van de avond werden tevens de laureaten

van de H. De Jongh prijs 1965-1966, zijnde L. Huybrechts en uw dienaar in de bloemen gezet.

Een week later kwam Mr. Utermark ons uitleggen hoe in Nederland de advocatenassociatie werkt, en bij de latere gesprekken bleek het dat velen eigenlijk voor de idee gewonnen zijn, doch in feite niet tot de realisatie ervan durven overgaan.

Hier is het woord aan de ouderen, maar de daad aan de jongeren.

Bij deze gelegenheid werd Mr. Jan Lenaerts met eenparigheid van stemmen tot openingsredenaar voor het jaar 1967-1968 verkozen.

Onmiddellijk nà de verkiezing verdween hij met wankelende schreden en wazige blik uit de vergaderzaal, met gefronsd voorhoofd mompelend : een onderwerp, een onderwerp, mijn koninkrijk voor een onderwerp. Zijn zo gekende blijde lach zou maanden lang niet meer in de wandelgangen weerklinken.

In een nokvolle cinema Odeon bracht de Vlaamse Conferentie dan de avant-première van de film « Who's afraid of Virginia Woolf », een prent die vooral op de jongere, ongehuwde confraters een diepe indruk maakte. Daarentegen hoorden wij een gehuwd confrater de film als idillisch en zoeterig sentimenteel bestempelen. De gustibus...

Op 19, 24 en 31 januari werd ons dan alles over het Europese recht uit de doeken gedaan door de professoren Suetens, Van Gerven en Maes, in de lokalen R.U.C.A.

Stevige kost, met bedachtzaamheid verorberd door een talrijk gehoor.

Dan was het weer tijd geworden voor meer lichtzinnige dingen : een zaterdagmiddag werd doorgebracht achtereenvolgens in het atelier van kunstschilder Jaak Godderis, een m.i. begaafd maar naar een te gemakkelijk succes strevend kunstenaar; verder aan het Vrij Atelier, waar een aantal amateurs hun middagen en avonden gezellig klungelend doorbrengen, en ten slotte nadat criticus De Meyer enige kritische beschouwingen en losse bemerkingen over enkele tentoongestelde naaktstudies ten beste had gegeven, werd de rondgang besloten met een confrontatie met het bizarre talent van Herman Jacobs.

Onmiddellijk hierop werd het weer bloedige ernst : het bestuur van de Vlaamse Conferentie, dat werkelijk voor niets terugdeinsde om aan te tonen dat zij inderdaad de besten waren, richtte een 3-tal studiesecties in over beroepsproblemen.

De meest eminente sprekers beklommen bij die gelegenheid het gestoelte : zo sprak in de sectie « Binnen » Mr. E. De Cuyper, in de sectie « Buiten » Mr. J. Van den Hewel, en in deze die gewijd was aan de stageproblemen, uw dienaar.

De diverse secties werden respectievelijk voorgezet door onze confraters Van Baarle, De Bergh en J. Dijk.

De opkomst was enorm, de discussie hoogstaand en de besluiten versterkend. Een zeer bijzonder woord van lof mag bij deze gelegenheid wel toegezwaaid worden aan de heer Stafhouder, die niet alleen zeer intens en belangstellend de besprekingen volgde, maar ook onmiddellijk de Raad der Orde in verband met de diverse gevolgtrekkingen uit de gedachtenwisselingen aan het werk zette en hier dan nog in slaagde ook.

Nauwelijks waren de confraters bekomen van de revolutionaire theorieën, die tijdens de besprekingen naar voren waren gebracht, of onder het voorzitterschap van Willy Calewaert kwamen een aantal vogels van diverse pluimage bijeen om te spreken en te debatteren onder het motto « Pluralisme en verzuiling ».

Als korte samenvatting van deze avond kan gezegd worden, dat elke spreker zich beijverde om de toehoorder aan het verstand te brengen, dat de anderen gelijk hadden. Iedereen keerde dan ook zeer voldaan huiswaarts.

De Vlaamse Conferentie kon natuurlijk het ridderchap van haar ere-voorzitter niet laten voorbijgaan zonder een passend feest: op de Pérouse kwamen oud-voorzitters, oud-medewerkers en medewerkers van de gevierde met het bestuur bijeen. Om gezamenlijk het duurste stuk vlees van hun leven te eten.

Dit deed echter niets af aan de stemming, die ten top werd gevoerd door een bloemlezing uit meesterwerken der voorbije jaren, ons gebracht door de onvolprezen revuegroep.

Hoofdfiguur in deze *mélange* was natuurlijk de ridder. Op het einde van de avond werd aan Mr. Victor dan nog een waarachtig volwassen zwaard als geschenk aangeboden.

De ridder gordde dit terstond om de omvangrijke lendenen, sprong op zijn briezend ros, en reed zingend en klingend de nacht in, grote daden tegemoet.

Iets later dan gewoonlijk ging dit jaar de worstensouper door. Om de burgerbevolking zoveel mogelijk te sparen speelde alles zich af midden in het woud, wat wel als nadeel bood dat het huiswaarts keren sterk bemoeilijkt werd.

Opvallend was wel dat de voorzitter als onderwerp van zijn tafelrede de worst gekozen had.

Toen ook de heer Stafhouder en nà hem de oud-stafhouder *Ooms* dezezelfde snaar bespeelden, werd het de genodigden duidelijk dat een ernstige decadentie en zedenverwilderding de Antwerpse advocatuur bedreigde.

Nochtans werd onmiddellijk voor een passend tegengewicht gezorgd door de stagiaires-revuïsten, die op hoogstaande en verfijnde wijze voor edel en voor-naam vermaak zorgden.

Op te merken valt nog de schitterende prestatie van Mr. C. Danneels, die achter de tapkast alle remmingen kon wegwerken, om totaal ongecomplexiseerd zichzelf te zijn.

Bijzonder verheugend was de vaststelling dat alle confraters de weg naar de middenstad terugvonden, al mag wel even gezegd worden, dat de ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij de Politierechtbank een schone brok werk heeft laten liggen, toen hij inging op het voorstel van de voorzitter om op de bewuste avond geen mannetjes te plaatsen langsheen het traject Brasschaat - Antwerpen.

Enige dagen later volgde een bezoek aan de farmaceutica *Janssens* te *Beerse*. Heel wat magistraten waren aanwezig. De public-relationsman van het bedrijf in kwestie trad dan ook onmiddellijk in de legende toen hij in zijn begroeting zegde: «fier te zijn op het feit dat de Antwerpse advocaten en enige andere mensen die iets met recht te maken hadden hadden, een bezoek aan het bedrijf brachten».

De volgende dagen werden dan volledig gewijd aan de voorbereidingen voor het bezoek dat Mr. *Jean-Louis Tixier-Vignancourt* aan de Vlaamse Conferentie zou brengen. In de Assisenzaal, voor een zeer talrijk publiek, werden zijn «*Souvenirs de la Barre* et de la Tribune» op een uitbundig en minutenlang applaus onthaald.

De ode die hij bracht aan de kracht en de waarde van het woord vond in zichzelf haar illustratie.

Een druk bezochte en zeer verzorgde receptie besloot deze uitzonderlijke avond.

In de maand april kwam raadsheer *De Vreese* dan nog de rol van het Hof van Cassatie belichten in het

prachtige kader van de Bank van Parijs en de Nederlanden.

Dan begonnen de eindejaarsactiviteiten zich in razend snel tempo op te volgen:

— De rally doorheen de Voor-Kempen, met sinister leedvermaak gedirigeerd door *Hugo Claesen*, en gewonnen door het duo *Van Humbeek-Somers*. Het bestuur had inderdaad afgesproken hier en daar opzettelijk verkeerd te zullen rijden, daar boze tongen anders wellicht de woorden «opgemaakt spel» in de mond zouden genomen hebben.

— Dan de Herman de Jonghprijskamp, waar onze piepjongsten aan het woord kwamen; in volgorde van hun optreden waren het:

H. De Winter, die in welgekozen woorden de levensloop van Drieske de Knijper, ons allen bekend, belichtte;

E. Loos vond dat *Brussel* geen naam had, ten minste niet om van achter op een schip te zetten, laat staan ergens anders;

L. De Souter wist ons haarfijn uit te leggen hoe de jongste Franse zeewetgeving ineen steekt voor het geval iemand de lust zou gevoelen zijn studie naar *St-Tropez* te verplaatsen;

Op hem volgde *R. Dobson*, die uiteindelijk een verklaring kon geven voor de eigenaardige gewoonte die de Liberianen hebben om hun zonnebril in de linkermondhoek te steken. Hem kan niet genoeg dank worden gebracht voor de oplossing die hij aan dit wereldomvattend probleem gebracht heeft; Ten slotte *E. Van Vliet* die een schitterend pleidooi hield voor de vrijheid van het woord.

Alles zou thans over dit jaar gezegd zijn, moest de sport er niet zijn. Maar onder de impuls van *Guido Arts* werd Balie Voetbal landskampioen, kon niet betlet worden dat *Dendermonde* bekerwinnaar werd en de spelers van *Düsseldorf*, *Parijs* en *Amsterdam* roemloos terug over de grenzen werden geslagen. Ook het elftal van *Milaan* bracht ons een bezoek.

Bridge, ping-pong, tennis, bowling en andere denksporten waren schering en inslag, in één woord er was eigenlijk geen enkel pad dat de Vlaamse Conferentie dit jaar onbetreden liet.

Mijnheer de Voorzitter, als we dit allemaal over-schouwen, kunnen we enkel besluiten: het is goed geweest.

De Vlaamse Conferentie heeft dit jaar op schitterende wijze gebloeid, niet alleen figuurlijk maar ook letterlijk, want na gedurende slechts enkele maanden zijn mandaat te hebben uitgeoefend, kon onze penningmeester zich reeds een welgelegen burgerswoning aanschaffen.

Ik persoonlijk prijs mij gelukkig gedurende dit jaar deel te hebben gemaakt van het bestuur, niet alleen omdat ik zodoende heb kunnen deelnemen aan de menigvuldige diners die de voorzitter met kwistige hand om zich heen strooide, wat natuurlijk een belangrijke winstpost betekende in mijn huishoudbudget, maar vooral omdat ik in het bestuur en erbuiten op de manifestaties van de Vlaamse conferentie mijn confraters heb leren kennen en waarderen als kameraden en als vrienden.

En ik geloof toch dat dit een van de hoofddoelen van onze Conferentie was en is.

Mijnheer de voorzitter, het devies van onze erevoorzitter luidt «ook goed».

Dit jaar beantwoordt aan dit devies, meer zelfs het overtreft het, want het was zéér goed.

H. L.